

Dienst Regelingen
Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

> Retouradres Postbus 19530 2500 CM Den Haag

Gemeente Enschede
M.H. Boswinkel
Postbus 20
7500 AA ENSCHEDE

Gemeente	Enschede	4	B
Reg.nr.			
Ingekomen	05 JAN. 2011		
Afdeling	Rg		
Behandeltermijn			
Attentie			

Dienst Regelingen

Postbus 19530
2500 CM Den Haag
hetInvloket.nl

T 0800 - 22 333 22
F 070 - 378 61 39
ffwet@minInv.nl

Onze referentie

Aanvraagnummer
FF/75C/2010/0439.afw.tk

Bijlagen

Datum 3 januari 2011
Betreft Positieve Afwijzing
Ruimtelijke ingrepen

Geachte heer Boswinkel,

Naar aanleiding van uw verzoek van 12 november 2010, geregistreerd onder aanvraagnummer FF/75C/2010/0439 om een ontheffing als bedoeld in artikel 75 van de Flora- en faunawet te krijgen, deel ik u het volgende mee. Ik kan u de gevraagde ontheffing niet verlenen, omdat er geen sprake is van overtreding van verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet. Dit houdt in dat het toegestaan is de voorgenomen werkzaamheden zonder ontheffing uit te voeren, mits de in deze brief genoemde maatregelen worden uitgevoerd. Verder in deze brief staat vermeld wat daarvoor de redenen zijn.

De aanvraag

De aanvraag heeft betrekking op de realisatie van het project "t Vaneker", in de gemeente Enschede, in de kilometerhokken 257-473, 285-473, 257-474 en 258-474, en betreft de deelgebieden Stadrandzone en Zuidschil met een totale oppervlakte van 58 hectare, één en ander zoals is weergegeven op figuur 1 van het bij de aanvraag gevoegde rapport "Flora- en faunaonderzoek en Activiteitenplan 't Vaneker" van 8 november 2010. Het project betreft het realiseren van een villawijk in het plangebied de Zuidschil ten noorden van Enschede. In het bestaande kampenlandschap zal in de open ruimten woningbouw plaatsvinden. De aanwezige opgaande beplanting en de bestaande bebouwing zal worden gehandhaafd. Tussen de Zuidschil en Enschede ligt de Stadsrandzone. Dit gebied wordt ten behoeve van de waterstructuur en extensieve recreatie ingericht. Ontheffing wordt gevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de kamsalamander en de poelkikker.

Overwegingen

Wettelijk kader

Beschermde soorten

De kamsalamander en de poelkikker zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder c, van de Flora- en faunawet en zijn tevens opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, diers- en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd.

Verbodsbepalingen

Op grond van artikel 11 van de Flora- en faunawet is het verboden om nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse diersoorten, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaats van de kamsalamander en de poelkikker

De verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet worden enkel overtreden wanneer de door dit artikel beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen hun specifieke functie niet meer naar behoren kunnen vervullen. De functionaliteit van deze beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen gaat door het uitvoeren van de werkzaamheden achteruit of wordt (volledig) aangetast. De vaste rust- en verblijfplaats kan hierdoor niet meer dezelfde functie aan de beschermde diers- of plantensoort bieden als voorheen. Onder bepaalde omstandigheden kan het zelfs zo zijn dat aantasting van een - op zich zelf niet beschermd - gebied deze functionaliteit van de beschermde vaste rust- en verblijfplaats aantast en derhalve leidt tot overtreding van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet.

In het plangebied zijn de kamsalamander en de poelkikker aangetroffen. De soorten zijn in de poelen binnen het plangebied vastgesteld. De poelen hebben de functie van voortplantingsbiotoop. Buiten de voortplantingsperiode, ook tijdens de overwintering, houden de soorten zich op in landbiotoop tot maximaal 250 meter van de poelen. De poelen blijven gehandhaafd en er is geen aantasting van het winterhabitat. Echter, op lange termijn is de functionaliteit van de poelen niet gegarandeerd omdat twee van de drie poelen op particulier terrein komen te liggen. Het is mogelijk dat toekomstige bewoners van de nieuwbouw maatregelen nemen die de functionaliteit van de poelen en de functionaliteit van het omringende landbiotoop aantasten. Om de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaatsen van de kamsalamander en de poelkikker in dat geval te waarborgen stelt u nu alvast de volgende maatregelen voor:

- Er worden geen versturende werkzaamheden uitgevoerd tijdens de overwinteringsperiode (van 1 oktober tot en met 15 april)
- De kap van enkele bomen en het maaien van ruigten en opslag is in deze zone in de genoemde periode toegestaan, mits de bodem niet verstoord wordt.

Dienst Regelingen

Datum

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2010/0439.afw.tk

- Tijdens de migratie in het voorjaar (afhankelijk van de weersomstandigheden van 1 maart tot en met 15 april) wordt er zoveel mogelijk rekening gehouden te worden met migrerende dieren van het landbiotoop naar de poel.
- Maatregelen met betrekking tot de voorjaarstrek bestaan uit het wegvangen en overzetten van dieren en het gebruik van amfibieënschermen langs (bouw)wegen in combinatie met vangemmers.
- Negatieve effecten zoals vervuiling, betreding, verdichting, ontwatering en verlichting worden voorkomen.
- De aanleg van de nieuwe poelen vindt plaats op gronden die niet in bezit zijn van particuliere eigenaren en vindt plaats binnen een straal van 700 meter van één van de bestaande poelen, op zo kort mogelijke afstand.
- Er wordt zowel een poel, als land- en overwinteringsbiotoop in de directe omgeving te worden aangelegd (binnen 100 meter rond de poel)
- Rondom de nieuwe poelen is een netwerk van landschapselementen aanwezig in verband met uitwisselingsmogelijkheden met omliggende populaties.
- Bij de aanleg van nieuwe landschapselementen (houtwallen, bosjes, ruigtestroken et cetera) wordt aansluiting gezocht met populaties ten noorden en noordwesten van 't Vaneker.
- Nieuwe poelen worden zo snel mogelijk gerealiseerd, in ieder geval ruim vóórdat de bestaande poelen op de particuliere percelen mogelijk worden aangetast (door visuitzet et cetera).
- De reeds bestaande blusvijver wordt aangepast door de aanleg van natuurvriendelijke oevers en de plaatselijke beplanting rondom het waterelement te verwijderen zodat meer zonlicht op de poel kan schijnen.

De door u voorgestelde maatregelen zijn in grote lijnen voldoende. Om de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaatsen van de kamsalamander en poelkikker te waarborgen, dient u ook de volgende maatregelen uit te voeren:

- Bij de planning van de werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met de seizoensactiviteiten van de kamsalamander en de poelkikker om verstoring in de meest kwetsbare perioden (voortplanting en overwintering) te voorkomen. De voortplantingsperiode van de kamsalamander en de poelkikker loopt globaal van maart tot en met augustus. De overwinteringsperiode van deze soorten loopt globaal van november tot en met maart. Afhankelijk van het seizoen en de weeromstandigheden kunnen deze perioden langer dan wel korter zijn. De geschiktheid van de periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden dient te worden bepaald door een deskundige¹ op het gebied van amfibieën.

¹ Het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdiervereniging, RAVON,

Dienst Regelingen

Datum

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2010/0439.afw.tk

- U dient in de koopovereenkomst van de te bouwen woningen op te nemen dat mochten de bestaande poelen in de toekomst gedempt worden, de eigenaren ontheffing aan moeten vragen indien exemplaren van de soorten aanwezig zijn. Ik kan immers geen ontheffing verlenen anders dan aan de aanvrager en voor een eventuele toekomstige gebeurtenis. De toekomstige eigenaren hebben een eigen verantwoording indien zij door hun handelen de bestaande poelen zodanig aantasten dat de vaste rust- en verblijfplaatsen niet behouden kunnen worden. Aangeraden wordt bij die aanvraag te verwijzen naar onderhavig besluit.
- U dient een ecologisch werkprotocol op te stellen met daarin alle voorschriften en alle betrokken partijen (met name ook de uitvoerenden op de bouw- of projectlocatie) dienen hiervan op de hoogte gesteld te worden.

Vóóraf zorgt u voor voldoende alternatief dat in kwantiteit en kwaliteit overeenkomt met de huidige functionaliteit voor de aanwezige populatie van de kamsalamander en de poelkikker. De aanleg van de nieuwe poelen vindt plaats op grond die niet in bezit van particuliere eigenaren is. Hiermee wordt het voortbestaan van de nieuwe poelen gegarandeerd. De nieuwe poelen worden zo snel mogelijk gerealiseerd, ruim vóórdát de bestaande poelen mogelijk worden aangetast. Verwacht wordt dat de bestaande poelen pas na enkele jaren mogelijk komen te vervallen. Dit is naar verwachting ruim binnen de kolonisationsnelheid van de kamsalamander en de poelkikker. Door het uitvoeren van bovenstaande maatregelen, wordt voorkomen dat er verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet overtreden worden. De functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaatsen van de kamsalamander en de poelkikker komt niet in het geding. Een ontheffing is dan ook niet nodig.

Zorgplicht

Voor alle soorten geldt de zorgplicht ex artikel 2 van de Flora- en faunawet, die van toepassing is op zowel beschermde als onbeschermde dier- en plantensoorten, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dient u zoveel als redelijkerwijs mogelijk is schade aan deze soorten te voorkomen.

Gesignaleerde soorten

Ik wil u erop wijzen dat in het bij de aanvraag gevoegde natuurwaardenonderzoek melding wordt gemaakt van de (mogelijke) aanwezigheid van de vleermuizen en reptielen in of in de nabije omgeving van het plangebied. In het rapport wordt beschreven dat het onderzoek naar reptielen heeft plaatsgevonden door middel van de plaatjesmethode. Hierbij is echter niet de aanbevolen wachttijd gehanteerd. Aanbevolen wordt om na het aanbrengen van de plaatjes minimaal twee weken te wachten, alvorens verspreid over een aantal weken de plaatjes te controleren. Omdat het onderzoek niet juist is uitgevoerd zijn de uitkomsten onvoldoende betrouwbaar. Daarnaast geeft u in het rapport aan dat vleermuizen gevoelig zijn voor verstoring door verlichting.

Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of
 - zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of - bescherming.

Dienst Regelingen

Datum

Onze referentie
 aanvraagnummer
 FF/75C/2010/0439.afw.tk

U heeft er echter voor gekozen om voor deze soorten geen ontheffing aan te vragen. Naast de aandachtspunten die u noemt met betrekking tot het plaatsen van verlichting is het belangrijk dat de aanwezige groenelementen niet verlicht worden. Dit geldt ook voor verlichting op particuliere percelen. Aanbevolen wordt de toekomstige particuliere eigenaren ook hierover te informeren. Ik wil u er, wellicht ten overvloede, op wijzen dat wanneer u bij uitvoering van de werkzaamheden verbodsbepalingen ten aanzien van deze soorten dreigt te overtreden, u de werkzaamheden dient stil te leggen en alsnog ontheffing voor deze soorten dient aan te vragen.

Dienst Regelingen

Datum

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2010/0439.afw.tk

Vogels

U dient gedurende de werkzaamheden rekening te houden met het broedseizoen van vogels. Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor de in het plangebied te verwachten vogelsoorten kan dit plaatsvinden door werkzaamheden buiten de broedperiode van aanwezige soorten uit te voeren. Tevens kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat vogels tot broeden kunnen komen binnen het plangebied. Ik wijs u erop dat voor het broedseizoen geen standaardperiode wordt gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode. Voorts wijs ik u erop dat verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken jaarrond zijn beschermd. Voor het verwijderen van dergelijke verblijfplaatsen is te allen tijde een ontheffing vereist.

Besluit

Gelet op het voorgaande wijs ik uw aanvraag voor een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet af.

Conclusie

Dit houdt in dat het toegestaan is bovenstaande werkzaamheden zonder ontheffing uit te voeren, mits de door u voorgestelde maatregelen, zoals genoemd op pagina 15 tot en met 17 in het bij de aanvraag gevoegde rapport "Flora- en faunaonderzoek en Activiteitenplan 't Vaneker" van 8 november en de hierboven genoemde maatregelen in het besluit worden uitgevoerd.

Ik wijs u erop dat als u de maatregelen zoals genoemd in de bij de aanvraag gevoegde stukken niet conform het projectplan uitvoert, u (mogelijk) toch ontheffing van de Flora- en faunawet nodig heeft.

Als u toch een ontheffing nodig heeft voor een soort die genoemd is op bijlage IV van de Habitatrichtlijn dient u voor het verkrijgen van deze ontheffing voor het project een belang, genoemd in de Habitatrichtlijn, aan te tonen. Indien dit belang niet kan worden aangetoond, wordt de aanvraag afgewezen en mag u het project niet uitvoeren. De belangen genoemd in de Habitatrichtlijn zijn:

- Bescherming van de wilde flora en fauna en instandhouding van natuurlijke habitats.
- De volksgezondheid, de openbare veiligheid.

- Andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten.

Dienst Regelingen

Datum

Daarnaast wijs ik u erop dat als u afwijkt van de maatregelen zoals genoemd in de bij de aanvraag gevoegde stukken, zonder ontheffing of goedkeuring aan te vragen, u zeer waarschijnlijk in overtreding bent van de Flora- en faunawet. Ik kan dan door bestuursrechtelijke dwang toe te passen de strijdige situatie alsnog beëindigen. Dat kan betekenen dat een last onder dwangsom wordt opgelegd, of dat bestuursdwang wordt toegepast. Ook kunnen strafrechtelijke sancties worden opgelegd. Dit kan in uw geval betekenen dat de werkzaamheden ten behoeve van bovengenoemd project geheel of gedeeltelijk worden stilgelegd totdat weer wordt voldaan aan het bij of krachtens de Flora- en faunawet bepaalde.

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2010/0439.afw.tk

Wanneer u al leges heeft betaald dan betalen wij u deze zo spoedig mogelijk terug.

Bezwaar

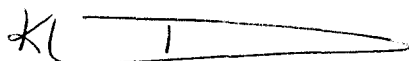
Als u het niet eens bent met deze beslissing, kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief een bezwaarschrift indienen. Stuur het ondertekende bezwaarschrift naar Dienst Regelingen, afdeling Recht en Rechtsbescherming, postbus 20401, 2500 EK Den Haag.

Vermeld in uw bezwaarschrift in ieder geval het aanvraagnummer FF/75C/2010/0439 en de datum van de beslissing.

Op onze internetsite hetInvloket.nl/bezwaar vindt u meer belangrijke informatie over het indienen van een bezwaarschrift.

Met vriendelijke groet,

De Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,
namens deze:

B. Kluivingh-Deetman
De Teammanager Uitvoering Dienst Regelingen

Flora- en faunaonderzoek en Activiteitenplan 't Vaneker Gemeente Enschede

Definitief

Opdrachtgever:

Gemeente Enschede
Postbus 20
7500 AA Enschede

Opdrachtnemer:

Eelerwoude B.V.
Mossendamsdwarsweg 3
7472 DB Goor
Tel.: 0547-263515 Fax: 0547-263315
e-mail: info@eelerwoude.nl
<http://www.eelerwoude.nl>

Project nr. 3696

<i>Opgesteld door</i>	<i>Gecontroleerd</i>	<i>Datum</i>
G. Lubbers	F. Koop	8 november 2010

INHOUD

1.	HUIDIGE SITUATIE EN PLANVORMING.....	1
1.1	Aanleiding en doel.....	1
1.2	Beschrijving projectgebied en voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen.....	1
1.3	Beleidskader	2
2.	METHODE EN ONDERZOEKSRESULTATEN.....	4
2.1	Methode.....	4
2.2	Onderzoeksresultaten 2008.....	5
2.3	Onderzoeksresultaten 2009.....	6
3.	ANALYSE EN CONCLUSIES	7
3.1	Effecten op beschermde soorten te verwachten.....	7
3.2	Flora.....	7
3.3	Broedvogels	7
3.4	Vleermuizen	8
3.5	Overige zoogdieren	10
3.5	Amfibieën	10
3.6	Reptielen.....	11
3.7	Vissen	11
3.8	Overige beschermde soorten.....	11
4.	ONTHEFFINGSPLICHTIGE SOORTEN	12
4.1	Inleiding.....	12
4.2	Kamsalamander	12
4.3	Poelkikker.....	14
4.4	Maatregelen	15
5.	PROJECTOMSCHRIJVING BIJ ONTHEFFINGSAANVRAAG KAMSALAMANDER EN POELKIKKER.....	19
5.1	Inleiding.....	19
5.2	Ontheffingsaanvraag	19
A	Adres	19
B	Omschrijving activiteiten en werkzaamheden.....	19
C	Ingetekende topografische kaart.....	19
D	Manier waarop activiteiten worden uitgevoerd.....	19
E	Doel en belang van de activiteiten	19
F	Planning en onderbouwing van de activiteiten.....	20
G	Kwalificaties van deskundige(n).....	20
H	Korte termijn effecten op beschermde soorten	20
I	Lange termijn effecten op beschermde soorten.....	20
J	Verantwoording van de effectenstudie	20
L	Beschrijving huidige situatie.....	21
M	Positie plangebied ten opzichte van Natura 2000-gebieden	21
N	Verspreiding beschermde soorten in het plangebied en de regio.....	21
O	Verantwoording verspreidinginformatie	21
P/Q	Mitigerende en compenserende maatregelen	21
R	Tijdstip en locatie mitigerende maatregelen	21
S	Beschrijving en motivatie van planalternatieven	21
T	Beschrijving zorgvuldig handelen.....	21

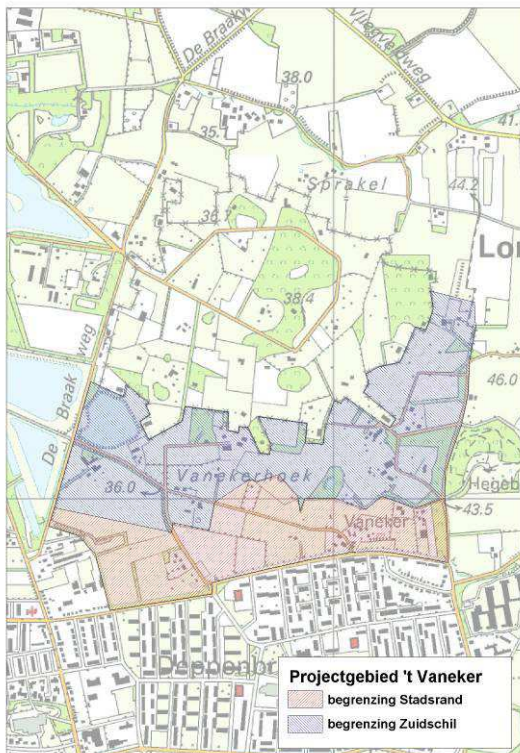
U	Omschrijving dwingende redenen van groot openbaar belang.....	21
---	---	----

LITERATUUR
BIJLAGEN

1. HUIDIGE SITUATIE EN PLANVORMING

1.1 Aanleiding en doel

In opdracht van de gemeente Enschede zijn in het najaar van 2008 en het voorjaar/zomer van 2009 aanvullende flora- en faunaonderzoeken uitgevoerd binnen de projectlocatie 't Vaneker ten noorden van Enschede. De onderzoeken zijn bedoeld als een aanvulling en actualisatie van een uitgebreid onderzoek dat is uitgevoerd in 2004 (*Eelerwoude, 9 december 2004*). Aanleiding voor de onderzoeken vormt de voorgenomen ontwikkeling van de Stadsrandzone en Zuidschil (figuur 1). De in 2004 onderzochte gebiedsdelen van het Vaneker (Noordschil, Zuidkamp & Braakweg, niet op kaart) zullen in een latere fase worden ontwikkeld en vallen buiten de effectenbeoordeling en ontheffingsaanvraag in dit rapport.

Figuur 1. Ligging en begrenzing projectgebied Vaneker (rood en blauw gearceerd).

In maart 2009 heeft een voorbespreking plaats gevonden met de Dienst Landelijk Gebied die namens het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit het aanspreekpunt is voor de Flora en faunawet. Tijdens het overleg is de onderzoeksopzet voor het veldonderzoek in 2009 besproken alsook mogelijke vervolgacties.

Deze rapportage richt zich vooral op een weergave van de resultaten van het aanvullende veldonderzoek in 2008 en 2009. Waarnodig wordt verwezen naar de rapportage van het basisonderzoek uit 2004 (*Eelerwoude, 9 december 2004*).

1.2 Beschrijving projectgebied en voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen

Het projectgebied 't Vaneker bestaat uit twee deelgebieden; Stadsrandzone en Zuidschil (kilometerhokken 257-473, 258-473, 257-474 en 258-474). De gebieden hebben een totale oppervlakte van circa 58 hectare. Voor een beschrijving van de (deel)gebieden wordt verwezen naar paragraaf 4.1 van het basisonderzoek.

Natuurontwikkeling en recreatie

De Stadsrandzone wordt ten behoeve van de waterstructuur en extensieve recreatie ingericht (bijlage 2). De loop van de Vanekerbeek wordt hersteld en er wordt een fiets- en wandelpad aangelegd. Het volkstuintencomplex wordt verplaatst en voorzien van een nieuw verenigingsgebouw en parkeerplaatsen. In het gebied worden diverse speelweiden aangelegd die deels een functie krijgen als extra retentie voor de beek.

Net ten noorden van de Zuidschil wordt een strook met kwelzones ontwikkeld als een samenhangend waterhuishoudkundig en ecologisch systeem. Het overgrote deel van deze zone zal niet worden uitgegeven, maar als samenhangend natuurgebied worden

beheerd. Wel worden enkele recreatieve zones ontsloten.

Zowel in de Zuidschil als in de Stadsrand worden op diverse plaatsen nieuwe groenelementen (houtwallen, bosjes) aangeplant om het groene karakter van het gebied te versterken.

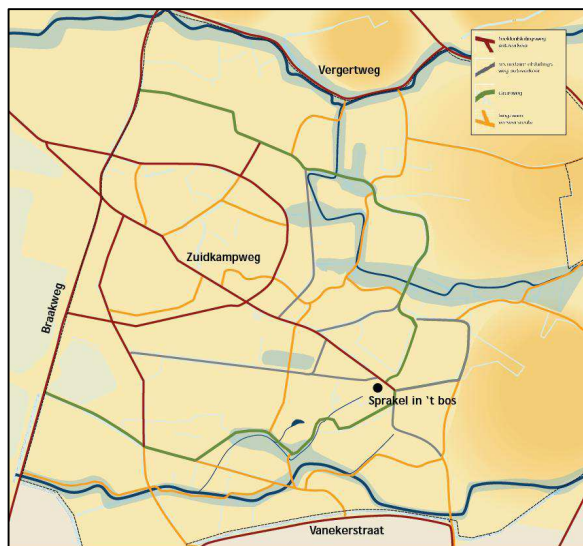
Woningbouw en infrastructuur

De Zuidschil wordt ingericht ten behoeve van exclusieve woningbouw (bijlage 2). Het besloten kampenlandschap vormt de basis voor het plan; woningbouw vindt plaats in de aanwezige open ruimten, nu nog grotendeels in gebruik als agrarisch grasland. Aanwezige, opgaande beplanting blijft dus gehandhaafd.

In de overgang tussen het open landschap en de bosrand komen een viertal buitenplaatsen te liggen. Elke buitenplaats omvat 10 tot 18 luxe appartementen.

In de boszone van 't Vaneker komen een aantal landhuizen te liggen. Elk landhuis wordt omsloten door een hoog opgaande beplanting ('groene kamer'). Binnen beide deelgebieden gaat het om zo'n 20 landhuizen.

De Twentse clusters bestaan uit een viertal woningen rondom een centraal erf. In het plangebied is voorzien in 11 clusters met in totaal ruim 40 woningen.

Figuur 2. Weergave nieuwe infrastructuur.
 Bruin: hoofdontsluitingsweg autoverkeer
 Grijs: secundaire ontsluitingsweg autoverkeer
 Groen: gruisweg
 Geel: langzaam verkeersroute

De Zuidkampweg is de centrale entree van het Zuidkamp en de achterliggende woonwijk van de Zuidschil (figuur 2). Verspreid door het gebied worden gruiswegen aangelegd bedoeld voor de ontsluiting van de woningen en als recreatieve routes. Waar de gruisweg niet door bos loopt wordt een laan aangeplant. Ook de hoofdontsluitingswegen worden voorzien van laanbeplanting. Een deel van de woningen wordt bereikt via secundaire ontsluitingswegen met een klinkerverharding. De straatverlichting in het gebied wordt beperkt tot een minimum waarbij alleen de kruisingen van wegen door een straatlantaarn worden verlicht. In vergelijking met de huidige situatie wijzigt het verlichtingsregime dus niet.

1.3 Beleidskader

Elke ruimtelijke ontwikkeling of inrichting moet worden getoetst aan de Flora- en faunawet. De Flora- en faunawet voorziet in de bescherming van een aantal inheemse planten- en diersoorten en gaat hierbij uit van het 'nee, tenzij'-beginsel. Centraal hierbij staat de zorgplicht. De zorgplicht houdt in dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende planten en dieren en hun leefomgeving. De Flora- en faunawet hanteert een driedeling in beschermingscategorieën:

1. tabel 1-soorten: de meest algemene soorten waarvoor een vrijstellingsregeling geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen. Dit betekent dat voor deze soorten geen ontheffing hoeft te worden aangevraagd.
2. tabel 3-soorten: strikt beschermde soorten: de Habitatrichtlijnsoorten en een selectie van de zwaardere categorieën van de Rode Lijst
3. tabel 2-soorten: een tussencategorie, de resterende beschermde soorten. Hiervoor geldt een vrijstelling wanneer wordt gehandeld volgens een goedgekeurde gedragscode. In andere gevallen kan voor deze soorten een ontheffing noodzakelijk zijn.

Vogels nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. Vogels worden tijdens het broedseizoen beschermd door de Flora- en faunawet. Voor het aantasten van broedende

vogels geldt een zware toets vergelijkbaar met tabel 3-soorten. Daarnaast zijn voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd (mits niet definitief verlaten). Het betreft nesten van uilen, boombewonende roofvogels en soorten als de huismus.

Voor een nadere toelichting op de Flora- en faunawet wordt verwezen naar bijlage 1.

2. METHODE EN ONDERZOEKSRESULTATEN

2.1 Methode

Veldonderzoek 2004

Voor een beschrijving van de onderzoeksmethodiek van het veldonderzoek uit 2004 wordt verwezen naar de betreffende eindrapportage van 9 december 2004 (*Eelerwoude, 2004*) dat als losse bijlage is toegevoegd.

Veldonderzoek 2008

De inventarisatie in 2008 heeft zich beperkt tot vleermuizen in de periode juli tot september 2008. Hiertoe is het projectgebied zoals weergegeven in figuur 1 in totaal vier keer in de avonduren bezocht. Het veldonderzoek is uitgevoerd op 14 juli, 16 juli, 4 september en 26 september 2008 tijdens voor vleermuizenonderzoek gunstige weersomstandigheden (> 15°C, geen neerslag, weinig wind). Het onderzoek heeft zich geconcentreerd op locaties waar tijdens het basisonderzoek in 2004 verblijfplaatsen, vliegroutes of belangrijke foerageergebieden zijn aangetroffen. De omgeving van de waterplas aan de westzijde van het projectgebied is niet bezocht. De vleermuizen zijn geïnventariseerd met behulp van een batdetector (Pettersson D100 en D240x). Van een aantal waarnemingen zijn voor determinatie van de soort geluidsopnamen gemaakt en geanalyseerd in het softwareprogramma Batsound. Het veldwerk is uitgevoerd door G. Lubbers, ecologisch adviseur en veldmedewerker bij Eelerwoude.

Veldonderzoek 2009

Het aanvullende veldonderzoek in het voorjaar en zomer van 2009 heeft zich gericht op het inventariseren van veldspitsmuis, levendbarende hagedis, hazelworm, wespendif, boomvalk, poelkikker, kamsalamander en boomkikker.

Veldspitsmuis

Het veldonderzoek is uitgevoerd door het bureau Regelink Ecologisch Onderzoek uit Rheden. Het onderzoek is uitgevoerd met behulp van zgn. 'lifetraps'. Na een korte prebait-periode zijn een hondertal vallen geplaatst en is in de periode van 12 tot en met 13 september 2009 tenminste vier keer gevangen. Voor een verdere beschrijving van de methodiek wordt verwezen naar de rapportage van het deelonderzoek in bijlage 3.

Levendbarende hagedis en hazelworm

Bij het onderzoek naar reptielen is gewerkt met twee methoden. In het weekend van 12 en 13 september zijn mogelijke schuilplaatsen gecontroleerd door het keren van hout, stenen en andere materialen in het veld. Op 25 september zijn in twee voor deze soorten potentieel geschikte habitats in totaal 21 plaatjes neergelegd. Het plaatmateriaal is vervolgens in de periode van 25 tot en met 28 september vier keer gecontroleerd. Ook dit deel van het onderzoek is uitgevoerd door het eerder genoemde bureau. Voor een verdere beschrijving van de methodiek wordt verwezen naar bijlage 3.

Wespendif en boomvalk

In verband met de mogelijke aanwezigheid van wespendif en boomvalk is het plangebied driemaal overdag bezocht op 27 mei, 3 juni en 9 juli 2009. Tijdens de veldbezoeken zijn zicht- en geluidswaarnemingen verzameld van genoemde soorten. Het veldonderzoek is uitgevoerd door M. Volkers en G. Lubbers, beiden werkzaam als ecologisch adviseur bij Eelerwoude.

Poelkikker, kamsalamander en boomkikker

Ten behoeve van het veldonderzoek naar amfibieën zijn op 29 april, 27 mei en 3 juni alle waterelementen in het gebied vanaf de oevers bemonsterd met behulp van een (Ravon)schepnet. Alle waterelementen zijn tenminste één keer bemonsterd.

2.2 Onderzoeksresultaten 2008

Tijdens het aanvullende vleermuisonderzoek in de nazomer van 2008 zijn in het gebied vijf vleermuissoorten aangetroffen: baardvleermuis, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis. De verspreidingskaarten van de soorten worden weergegeven in bijlage 4.

Baardvleermuis

De waarnemingen van de baardvleermuis concentreerden zich evenals in 2004 in de omgeving van de Hegeboerweg en Overmaatweg (voor toponiemen zie figuur 3 in basisrapportage). De waarnemingen van zwermende en foeragerende dieren rond een oude eik op de Hegeboerweg werden in 2004 toegeschreven aan franjestaart. Deze waren gebaseerd op zicht- en geluidswaarnemingen. In 2008 zijn op dezelfde locaties geluidsonopnamen gemaakt (in 2004 was dit nog niet mogelijk). Geconcludeerd wordt dat de waarnemingen waarschijnlijk betrekking hadden op baardvleermuizen. Ook in 2008 werd hier opnieuw een concentratie van vleermuizen aangetroffen. Na analyse van de geluidsonopnamen wordt geconcludeerd dat het waarschijnlijk gaat om baardvleermuizen. De in 2004 aangetroffen verblijfplaats op de hoek van de Vanekerstraat en Hegeboerstraat is in 2008 niet vastgesteld, er is echter ook niet gericht naar gezocht. Gelet op de beperkte afstand tussen beide verblijfplaatsen is het waarschijnlijk dat de verblijfplaatsen aan één populatie toebehoren en onderdeel uitmaken van een netwerk van verblijfplaatsen.

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis is (evenals in 2004) verspreid door het projectgebied waargenomen. De meeste waarnemingen hebben betrekking op kleine aantallen foeragerende dieren. De verblijfplaats op een erf aan de Brandemaatweg waar in 2004 tenminste 25 exemplaren aanwezig waren, is niet meer vastgesteld. De bebouwing is ook niet meer aanwezig. Rond de bebouwing op het aan deze locatie grenzende erf zijn enkele dwergvleermuizen aangetroffen die, gelet op het tijdstip van uitvliegen vroeg in de avond, hun verblijfplaats hadden op dit erf. Een concentratie van dwergvleermuizen rond het

erf van de kinderboerderij wijst op de aanwezigheid van een verblijfplaats hier.

Veel gewone dwergvleermuizen in het plangebied zijn afkomstig van verblijfplaatsen in gebouwen in de stadsrand buiten het projectgebied. Evenals in 2004 werd een belangrijke vliegroute aangetroffen langs de Vanekerbeekweg. Tientallen dwergvleermuizen vlogen 's avonds via deze route in noordelijke richting richting Zuidkamp. Een andere belangrijke vliegroute ligt langs de Hegeboerweg. Ook hier zijn enkele tientallen vleermuizen waargenomen die vanuit de stadsrand 's avonds in noordelijke richting langsvlogen. De waarneming van een tiental vroeg in de avond langsvliegende dwergvleermuizen langs de Sprakelweg in omgekeerde richting (van noord naar zuid) wijst op de aanwezigheid van een verblijfplaats aan de noordzijde van het plangebied. De locatie is niet vastgesteld. De vliegroute langs de Hegeboerweg is in 2004 niet vastgesteld, maar het is goed mogelijk dat de soort verward is met andere langsvliegende soorten zoals baardvleermuis, waarvan op deze locatie wel veel passerende dieren zijn waargenomen.

Gewone grootoorvleermuis

Van de gewone grootoorvleermuis werden enkele foeragerende dieren waargenomen in de omgeving van de Hegeboerweg en Overmaatweg. Het verspreidingsbeeld komt overeen met het beeld uit 2004 toen op tenminste twee locaties in dit deel van het projectgebied (vermoedelijke) verblijfplaatsen in gebouwen zijn vastgesteld. Verblijfplaatsen of belangrijke vliegroutes zijn in 2008 niet aangetroffen.

Laatvlieger

De waarnemingen van laatvliegers concentreerden zich in 2008 in de omgeving van de Vanekerbeekweg en de Overmaatweg. Op de locatie aan de Vanekerbeekweg werd op 26 september een sociale foerageerplaats vastgesteld van circa 15 dieren. De vleermuizen concentreerden zich hier vroeg in de avond en foerageerden hier enige tijd in een groep. Na circa 15 minuten waren de dieren verdwenen in onbekende richting. Waarschijnlijk hebben ze zich in kleine aantallen over het gebied verspreid. De waarneming doet vermoeden dat de verblijfplaats van de dieren zich (in gebouwen)

op korte afstand van deze locatie bevindt. Mogelijk in een loods op het militaire kamp (Zuidkamp), waar in 2004 een vermoedelijke kolonieplaats is aangetroffen.

Een tweede concentratie van waarnemingen bevond zich rond de Overmaatweg. Hier werden hoofdzakelijk langsvliegende dieren gezien die korte tijd in het gebied foerageerden. Gelet op de waarnemingen wordt vermoed dat de verblijfplaats zich ook hier op korte afstand van de waarnemingen bevindt, naar verwachting binnen de begrenzing van het projectgebied. De vliegroute langs de Hegeboerweg die in 2004 werd vastgesteld werd nu niet aangetroffen, mogelijk omdat (een deel van) de populatie zich nu ophield in een andere verblijfplaats.

Rosse vleermuis

Het laatste veldbezoek op 26 september leverde een concentratie van uitvliegende rosse vleermuizen op in de omgeving van de Braakweg. De dieren vertoonden een duidelijke binding met de omringende laanbeplanting van zomereik. Vermoed wordt dat zich hier in één van de boomholten de verblijfplaats bevond. Na enige tijd verspreidden de dieren zich over de omgeving om hier te foerageren. Omdat de soort daarna nauwelijks binnen het projectgebied is waargenomen wordt vermoed dat de meeste vleermuizen rond het waterwingebied van Vitens en de omgeving van Zuidkamp zijn gaan foerageren.

De overige waarnemingen van de soort bleven beperkt tot de waarneming van een vroeg in de avond overvliegend exemplaar op 14 juli. Het dier was afkomstig uit de richting waar in 2004 een verblijfplaats werd vermoed op het militaire kamp Zuidkamp

2.3 Onderzoeksresultaten 2009

Veldspitsmuis

Het vangonderzoek resulteerde in de vangst van vijf muizensoorten: bosmuis, bosspitsmuis spec., dwergmuis, rosse woelmuis en veldmuis. De veldspitsmuis waarop het veldonderzoek zich richtte is niet gevangen.

Voor een verdere beschrijving van de resultaten wordt verwezen naar bijlage 3.

Levendbarende hagedis en hazelworm

Zowel tijdens het keren van materialen in het veld als tijdens het plaatjesonderzoek zijn in het gebied geen reptielen waargenomen (zie ook bijlage 3).

Wespendief en boomvalk

Zowel wespndief als boomvalk zijn niet binnen het plangebied of directe omgeving waargenomen.

Poelkikker, kamsalamander en overige amfibieënsoorten

In drie poelen binnen het projectgebied is kamsalamander aangetroffen, in twee van deze poelen bleek ook poelkikker aanwezig (kaartbijlage 5). Andere kritische en strikt beschermde soorten als boomkikker en heikikker zijn niet aangetroffen.

In poel 1 werden op 3 juni twee wijfjes kamsalamander gevangen. In de poel bleken ook enkele tientallen kleine watersalamanders aanwezig. Ook in poel 2 werd kleine watersalamander aangetroffen, in poel 3 ging het om tientallen dieren. In poel 4 is op 27 mei één wijfje kamsalamander gevangen samen met enkele poelkikkers. In poel 5 werden in een ogenschijnlijk weinig geschikte poel (sterk beschaduwd door omliggend bos) drie poelkikkers, twaalf kleine watersalamanders en één neoteen wijfje kamsalamander gevangen. Het waterelement nummer 6 betreft een tuinvijver waarin naast kleine watersalamander ook bruine kikker, goudwinde en karper zijn vastgesteld. Vijver 7 op het terrein van de kinderboerderij is niet bemonsterd. De waterplas aan de westzijde van het plangebied is steekproefsgewijs vanaf de oever bemonsterd. Dit leverde vangsten op van rietvoorn, blankvoorn en niet nader gedetermineerde groene kikkers. Gelet op het aanwezige biotoop ging het vermoedelijk om bastaardkikkers.

3. ANALYSE, CONCLUSIES EN ADVIES

3.1 Effecten op beschermde soorten te verwachten

Met de ontwikkeling van de Stadsrand en de Zuidschil zijn effecten op aanwezige beschermde soorten te verwachten. Enerzijds gaat het om negatieve effecten door verlies aan leefgebied en een toename van verstoring door aspecten als bebouwing, verkeer en verlichting. Anderzijds ontstaat door natuurontwikkeling nieuw leefgebied en zijn juist positieve effecten te verwachten. In de volgende paragrafen worden de te verwachten effecten van de voorgenomen plannen per soort(groep) besproken. Daarbij wordt gebruik gemaakt van het uitgebreide flora- en faunaonderzoek uit 2004, aangevuld met de onderzoeken uit 2008 en 2009.

3.2 Flora

Analyse

Binnen het plangebied is de licht beschermde dotterbloem aangetroffen (tabel 1). Gelet op de groeiplaats (tuin) gaat het om aangeplante en daarmee niet beschermde exemplaren.

Effecten

De aangetroffen dotterbloem is niet beschermd. Een beoordeling van effecten is niet aan de orde.

3.3 Broedvogels

Analyse

Binnen de Flora en faunawet wordt onderscheid gemaakt in broedvogels die jaarrond gebruik maken van hun vaste rust- en verblijfplaatsen en soorten die dit beperken tot het broedseizoen. Dit onderscheid is bepalend of voor de betreffende vogelsoort al dan niet een ontheffing moet worden aangevraagd en of compenserende en mitigerende maatregelen verplicht zijn. Voor broedvogels die alleen tijdens het broedseizoen gebruik maken van vaste rust- en verblijfplaatsen

(nesten) geldt, dat negatieve effecten als verstoring en vernieling van nesten doorgaans kan worden voorkomen door werkzaamheden die hiertoe leiden, buiten het broedseizoen uit te voeren. Voor soorten die jaarrond van hun verblijfplaatsen gebruik maken geldt deze mogelijkheid niet. Om die reden zijn deze soorten ontheffingsplichtig wanneer negatieve effecten op vaste rust- en verblijfplaatsen kunnen worden verwacht of als door de voorgenomen ontwikkelingen functioneel leefgebied van de soort verloren gaat, waardoor de soort (en zijn verblijfplaats) zal verdwijnen.

Binnen een ruimer onderzoekgebied werden in 2004 van tenminste 54 soorten territoria vastgesteld. Hiervan behoren twee soorten tot de groep van soorten die jaarrond gebruik maakt van hun rust- of verblijfplaats. Het gaat om buizerd en huismus. Daarbij wordt uitgegaan van de aangepaste vogellijst van ontheffingsplichtige soorten per 26 augustus 2009.

Van de buizerd werd in 2004 één territorium vastgesteld. De nestlocatie bleef onbekend maar bevond zich waarschijnlijk in een gebied ten noordwesten van het plangebied. Omdat de huismus in 2004 nog niet tot de groep van ontheffingsplichtige (en daarmee te inventariseren) soorten behoorde, zijn van deze soort geen nadere gegevens bekend. Duidelijk is wel dat de soort binnen het plangebied op verschillende plaatsen op erven voorkomt.

De buizerd jaagt in een open tot half-open landschap op muizen, konijnen en vogels. Ook eet hij wel insecten en regenwormen. Het leefgebied van de buizerd bedraagt 80 tot 180 hectare. Gelet op de situering van het territorium is het waarschijnlijk dat het plangebied van zowel de Stadsrandzone als de Zuidschil onderdeel uitmaakt van het functionele leefgebied van deze soort.

Het leefgebied van de huismus is aanzienlijk kleiner en beperkt zich doorgaans tot het erf

(nestlocatie) en de directe omgeving (tuin, groenelementen etc.). Binnen het plangebied zijn waarschijnlijk meerdere leefgebieden van de huismus aanwezig.

Effecten

Met name in de Zuidschil worden de aanwezige open ruimten omgevormd naar woningen, erven en tuinen. Het jachtgebied van de buizerd wordt daardoor verkleind en minder geschikt, dan wel ongeschikt om hier te foerageren. In die zin is een negatief effect te verwachten op het leefgebied van de buizerd. Anderzijds neemt door natuurontwikkeling in met name de Stadsrandzone het aantal prooidieren zoals muizen en konijnen mogelijk toe. De buizerd is zowel in Nederland als in de regio Twente een algemene en weinig kritische roofvogelsoort. Verwacht wordt dat de soort zich in principe rond 't Vaneker kan handhaven omdat het jachtgebied in de omgeving (vooral nog) ongewijzigd aanwezig blijft. In die zin zal de buizerd vaker uitwijken naar jachtgebieden ten noorden en noordoosten van het plangebied. Verlies van leefgebied bij ontwikkeling van de Noordschil, het militair object Zuidkamp en het Vliegveld Twente laten we daarbij buiten beschouwing. Deze ontwikkelingen vallen buiten het kader van de ontwikkelingen in 't Vaneker en de bijbehorende effectenbeoordeling en toetsing aan de Flora- en faunawet.

Voor huismus worden geen negatieve effecten verwacht. De erven in het gebied blijven gehandhaafd, evenals de directe omgeving hiervan. Van een negatief op de functionele leefomgeving van de soort is naar verwachting geen sprake. Met de nieuwbouw ontstaan juist kansen, zeker wanneer bij de plannen rekening wordt gehouden met de huismus bijvoorbeeld door het plaatsen van nestkasten of de uitvoering van andere 'musvriendelijke' maatregelen.

3.4 Vleermuizen

Analyse en effecten

Vleermuizen behoren tot de groep van strikt beschermde soorten (tabel 3). Dit betekent dat niet alleen hun verblijfplaatsen maar ook hun functionele leefgebied beschermd is (vliegroutes, belangrijke foerageergebieden etc.).

Verblijfplaatsen

Binnen het projectgebied zijn in 2004 zeven en in 2008 vijf soorten vleermuizen vastgesteld. Verblijfplaatsen van vleermuizen bevinden zich in Nederland in hoofdzaak in gebouwen en boomholten. Van deze soorten staan (in deze regio) rosse vleermuis, watervleermuis en franjestaart bekend als boombewonende soorten, gewone dwergvleermuis en laatvlieger als gebouwbewonende soorten en de overige soorten als beide. Opgaande, oude beplanting (met holten) blijft in de huidige plannen gehandhaafd. Hetzelfde geldt voor de aanwezige bebouwing. Van negatieve effecten op (potentiële) verblijfplaatsen van vleermuizen door sloop of kap is geen sprake. Versturende effecten door verlichting worden niet verwacht omdat de (straat)verlichting in het gebied wordt beperkt tot een minimum en niet afwijkt van de huidige situatie.

Vliegroutes en foerageergebieden

Met uitzondering van de rosse vleermuis en watervleermuis maken de aangetroffen vleermuissoorten in het landschap vooral gebruik van opgaande groenelementen zoals lanen, houtwallen, bosranden en bomenrijen om hierlangs te foerageren. Daarnaast hebben lijnvormige elementen een belangrijke functie voor de oriëntatie en kunnen ze onderdeel uitmaken van vaste vliegroutes. Voor watervleermuis zijn vooral waterelementen van belang, zowel als foerageergebied (plassen, meren, beken etc.) maar ook als vliegroute (sloten, vaarten etc.). De rosse vleermuis is

nr.	locatie	functie	soort
1	Hegeboerweg/Overmaatweg	vliegroute	gewone dwergvleermuis, laatvlieger, baardvleermuis
2	Vanekerbeekweg	vliegroute	gewone dwergvleermuis
3	Brandemaatweg (vanaf Vanekerbeekweg)	vliegroute	gewone dwergvleermuis
4	hoek Brandemaatweg/Vanekerbeekweg	sociale foerageerplaats	laatvlieger
5	Overmaatweg/Sprakelweg/Hegeboerweg	foerageergebied	gewone grootoorvleermuis
6	Waterplas Brandemaatweg	foerageergebied	watervleermuis

Tabel 1. Overzicht van belangrijke vliegroutes en foerageergebieden voor vleermuizen in 't Vaneker.

een wat grotere soort die minder afhankelijk is van aanwezige landschapselementen en op grotere hoogten foerageert. Maar uiteraard bestaat er ook bij deze soort een relatie tussen landschap en aan- of afwezigheid van de soort, al is deze minder duidelijk dan bij de kleinere vleermuissoorten.

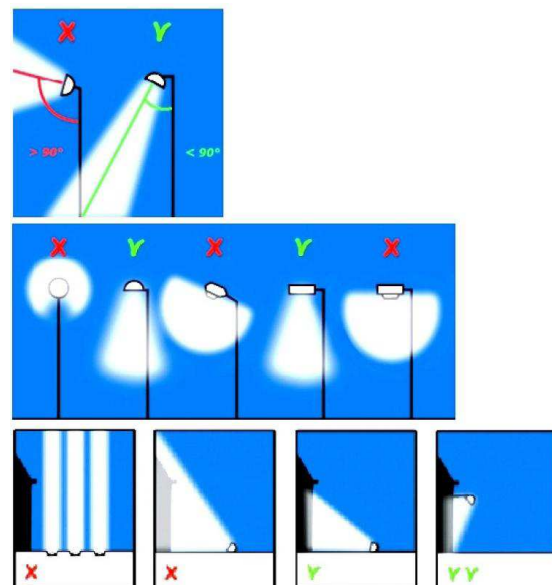
Binnen het projectgebied zijn een aantal deellocaties aangemerkt als belangrijke vliegroutes of belangrijk foerageergebied (zie tabel 1).

De opgaande beplanting in en langs deze deellocaties blijft tot zover kan worden beoordeeld gehandhaafd. Vliegroutes worden in die zin niet onderbroken. Ook wordt geen verstoring verwacht door (nieuwe) verlichting.

De sociale foerageerplaats van laatvlieger wordt ontwikkeld tot nieuwbouwlocatie. Het is mogelijk dat de functie van het gebiedje voor laatvliegers daardoor komt te vervallen en dat de soort moet uitwijken naar alternatieve locaties. Gelet op de groene inrichting van het gebied wordt verwacht dat voldoende alternatieve locaties aanwezig zijn en blijven. Van negatieve effecten lijkt daarom geen sprake.

Het gebied rond de Overmaatweg en Hegeboerweg blijkt bijzonder rijk aan vleermuizen te zijn. Voor de gewone grootoorvleermuis moet het gebied worden aangemerkt als belangrijk foerageergebied. De soort foerageert doorgaans op maximaal 1.000 meter van zijn verblijfplaats(en) en heeft daardoor een relatief klein leefgebied. In de nieuwe situatie blijft het landschap grotendeels ongewijzigd. Opgaande groenelementen blijven gehandhaafd en worden door nieuwe aanplant zelfs versterkt. De graslanden worden bebouwd en (deels) ingericht als tuin. Voor vleermuizen zijn met name overgangen van belang (bosranden, houtwallen etc.). De open ruimten hebben slechts een beperkte betekenis als foerageergebied. Indien een versturende factor als verlichting tot een minimum wordt beperkt, worden in principe geen negatieve effecten op het foerageergebied van gewone grootoorvleermuis of andere vleermuissoorten verwacht. Afhankelijk van de inrichting van de tuinen kan bij de ontwikkeling van een gevarieerde opgaande begroeiing met een rijk aanbod aan insecten zelfs meer foerageergebied ontstaan.

De omgeving van de waterplas aan de Brandemaatweg dat een belangrijk foerageergebied vormt voor watervleermuis, blijft bij de ontwikkeling van het projectgebied (vooralsnog) buiten beschouwing. Een effectenbeoordeling is in deze rapportage niet aan de orde.

Figuur 3. Voorbeelden van verschillende typen armaturen om versturende effecten van verlichting op de omgeving te voorkomen en beperken.

Beperking van verstoring door verlichting

Zoals aangegeven zijn veel nachtactieve dieren waaronder vleermuizen gevoelig voor verstoring door verlichting. Behalve door een maatregel zoals het zo spaarzaam mogelijk toepassen van buitenverlichting, kunnen ook nog andere maatregelen worden genomen, met name om uitstraling van verlichting naar de omgeving te voorkomen en beperken. Het gaat dan niet alleen om straatverlichting, maar vooral ook om (tuin)verlichting op particuliere percelen. Figuur 3 geeft een overzicht. Verlichting van de omgeving kan ondermeer worden voorkomen door:

- Verlichting goed te plaatsen
- Gebruik van bewegingssensoren of tijdschakelaars
- Gebruik van strooilichtbeperkende armaturen

- Toepassing van afschermdende beplanting

3.5 Overige zoogdieren

Analyse

De veldonderzoeken leverden met uitzondering van de groep van vleermuizen, geen waarnemingen van andere strikt beschermde zoogdiersoorten op. Het lifetraponderzoek resulteerde niet in de vangst van de strikt beschermde veldspitsmuis. Op basis van de nieuwste verspreidingsgegevens van de soort is het ook niet waarschijnlijk dat de veldspitsmuis binnen het plangebied aanwezig is (*Snaak, 2008*). Geconcludeerd wordt daarom dat de veldspitsmuis niet binnen 't Vaneker voorkomt.

Op basis van het ontbreken van waarnemingen en/of geschikt biotoop is het niet waarschijnlijk dat binnen het plangebied strikt beschermde soorten als waterspitsmuis, das en boomarter voorkomen.

In het basisrapport uit 2004 wordt aangegeven dat door diverse omwonenden melding wordt gemaakt van aanwezigheid van de steenarter (tabel 2 FF-wet). Daadwerkelijk is de soort alleen bekend van het aangrenzende Zuidkamp, maar gelet op het algemene voorkomen van steenarters in en rond Enschede is het aannemelijk dat de steenarter ook binnen het plangebied voorkomt. De onderzoeken in 2008 en 2009 leverden geen nieuwe informatie op over de soort.

Met name in de zuidwesthoek van 't Vaneker zijn eekhoorns (tabel 2 FF-wet) waargenomen. De soort komt verspreid door het gebied voor. Nesten zijn niet aangetroffen maar zullen ongetwijfeld in beplanting binnen 't Vaneker aanwezig zijn.

Tot slot komen in 't Vaneker nog een aantal algemene en licht beschermde soorten voor als konijn, haas, egel en ree.

Effecten

Binnen het plangebied komen met name algemene en licht beschermde zoogdieren voor. De effecten op deze soorten zijn beperkt. Plaatselijk zal zeker sprake zijn van verlies aan

leefgebied of een toename van verstoring door geluid, betreding of verlichting. Het huidige landschap blijft echter grotendeels intact en wordt op een aantal plaatsen zelfs versterkt door de aanplant van nieuwe groenelementen. De open ruimten in het gebied vormen slechts voor een beperkt aantal soorten zoals ree, konijn, haas en veldmuis een geschikt leefgebied. Het bebouwen van deze ruimtes zal leiden tot een verlies aan leefgebied voor deze soorten. Van negatieve effecten op lokale of regionale populaties zal echter geen sprake zijn. Dit geldt ook voor eekhoorn en steenarter.

3.5 Amfibieën

Analyse

Tijdens de veldonderzoeken zijn in het gebied bruine kikker, bastaardkikker, poelkikker, gewone pad, kamsalamander en kleine watersalamander vastgesteld. In deze paragraaf beperken we ons tot een analyse en effectenbeoordeling van de algemene(re) soorten. In hoofdstuk 4 worden de verspreidingsgegevens van kamsalamander en poelkikker geanalyseerd en de effecten beoordeeld.

De boomkikker is in 't Vaneker niet aangetroffen. Er zijn uit de omgeving ook geen waarnemingen van boomkikkers bekend. Een grote populatie van de boomkikker bevindt zich aan de zuidoost- en oostzijde van Enschede in het Aamsveen en in de Derkinksmaten (Zuid Eschmarke). Ook van de omgeving van Landgoed Hooge Boekel aan de noordoostkant van Enschede is de soort bekend.

Ook de heikikker is niet aangetroffen. De soort komt ondermeer voor in het natuurterrein de Wildernis op circa 3 kilometer afstand aan de noordwestkant van 't Vaneker (*Van der Sluis, 2008*). Verder is de soort bekend in diverse natuurterrein op en langs de Oldenzaalse Stuwwal.

Samengevat wordt geconcludeerd dat binnen het plangebied, met uitzondering van poelkikker en kamsalamander, geen zeldzame of strikt beschermde amfibieën zijn aangetroffen dan wel worden verwacht door het ontbreken van waarnemingen en geschikt biotoop.

Effecten

Geschikt voortplantingsbiotoop voor amfibieën is vooral aan de oostzijde van het plangebied aanwezig in een aantal poelen. Door de aanleg van nieuwe waterelementen zoals vijvers en poelen, is een positief effect te verwachten op algemene en weinig kritische soorten als gewone pad, bastaardkikker en bruine kikker. Bosjes en houtwallen worden grotendeels ingepast, waarmee negatieve effecten op het land- en overwinteringsbiotoop van de meeste soorten worden beperkt. Er zijn geen trekroutes van padden, kikkers en salamanders bekend geworden. Een sterke toename van sterfte door verkeer door de aanleg van nieuwe wegen is dan ook niet waarschijnlijk. Bovendien krijgen de wegen een extensief karakter voor in hoofdzaak bestemmingsverkeer en recreatie. Samengevat wordt geconcludeerd dat op de groep van algemene en licht beschermde soorten de effecten naar verwachting beperkt zullen zijn. Een uitzondering vormen kamsalamander en poelkikker, de effecten op deze soorten worden in hoofdstuk 4 besproken.

3.6 Reptielen

Analyse en effecten

Er zijn ondanks gericht veldonderzoek in 't Vaneker geen (rest)populaties of individuen van (strikt) beschermde soorten als levendbarende hagedis en hazelworm vastgesteld. Ook zijn er geen recente waarnemingen van deze soorten bekend. Samengevat wordt geconcludeerd dat er waarschijnlijk geen reptielen binnen het plangebied voorkomen. Van negatieve effecten op deze soortgroep bij planontwikkeling is dan ook geen sprake.

3.7 Vissen

Analyse en effecten

In de waterplas aan de Brandemaatweg zijn rietvoorn en blankvoorn aangetroffen. Gelet op het aanwezige waterbiotoop worden in de plas geen strikt beschermde vissoorten verwacht. De waterplas blijft bij de ontwikkeling van het projectgebied (vooralsnog) buiten

beschouwing. Een effectenbeoordeling is in deze rapportage dan ook niet aan de orde.

De Vanekerbeek is ondiep en valt periodiek droog. Voor een vrij algemene (maar sinds kort onbeschermde) soort als bierpje wordt de beek als ongeschikt beoordeeld. Er zijn geen waarnemingen van beschermde vissoorten bekend. Met de hermeandering van de beek is een overwegend positief effect op (beek)visfauna te verwachten.

3.8 Overige beschermde soorten

Analyse en effecten

De overige in de Flora en faunawet opgenomen soorten zijn dusdanig zeldzaam en grotendeels gebonden aan specifieke biotopen als schraal grasland, heide, hoogveen, laagveen en beken, dat het zeer onwaarschijnlijk is dat het plangebied voor deze soorten een functie vervuld. Een beoordeling van effecten is niet aan de orde.

4. ONTHEFFINGSPLICHTIGE SOORTEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksresultaten van de strikt beschermde kamsalamander en poelkikker geanalyseerd en de effecten beoordeeld van de voorgenomen plannen op deze soorten. Tot slot worden mitigerende en compenserende maatregelen beschreven die noodzakelijk zijn in het kader van de ontheffingsaanvraag.

4.2 Kamsalamander

Analyse

De vangst van kamsalamander in het Vaneker is op zich niet zo bijzonder. De kamsalamander komt rond Enschede plaatselijk vrij algemeen voor. Opvallend is wel dat de soort tijdens het basisonderzoek in 2004 niet is aangetroffen. Of de soort toen is gemist of daadwerkelijk ontbrak is niet duidelijk. Duidelijk is wel dat de soort in de regio de laatste jaren sterk toeneemt, mede door diverse poelenprojecten.

In de drie poelen in het Vaneker zijn alleen wijfjes gevangen. De vangst van een neoteen wijfje in poel 5 maakt duidelijk dat de soort zich in deze poel heeft voortgeplant (voor nummering van poelen zie bijlage 5). Maar waarschijnlijk plant de soort zich ook in de poelen 1 en 4 voort. Opvallend is dat in de (kleine) poel 2 geen kamsalamanders zijn aangetroffen. De poel ligt op korte afstand van poel 1 en is ogenschijnlijk net zo geschikt.

Bijlage 6 geeft een overzicht van de kamsalamander in de regio. De populatie in 't Vaneker ligt aan de rand van een grote regionale populatie. De dichtstbijzijnde (bekende) poel met kamsalamander ligt bij Lonneker op circa 1.200 meter afstand van de poelen in 't Vaneker. Opgemerkt wordt dat met name in het agrarisch gebied rond Lonneker veel waterelementen waarschijnlijk niet (recentelijk) bemonsterd zijn op amfibieën. Het is zeer waarschijnlijk dat de soort op meer

Foto's 1 en 2. Overzicht poelen met kamsalamander. Boven: poel 1. Onder: poelen 4 en 5 (bron: www.bing.com/maps).

plaatsen in de regio voorkomt dan het kaartbeeld suggereert.

Effecten

In de nieuwe situatie komen de poelen 1 en 4 in particuliere tuinen te liggen (figuur 4). Onduidelijk is daarmee of de poelen gehandhaafd zullen blijven of mogelijk zullen verdwijnen.

Het leefgebied van de kamsalamander bestaat uit voortplantingsbiotoop (poel, vijver) en landbiotoop. Het landbiotoop waarin de dieren zich na de voortplantingsperiode ophouden bestaat uit een afwisselend, bij voorkeur kleinschalig landschap met bos, struweel, extensief beheerd weiland, ruigten en tuinen. Het Vaneker vormt in die zin voor deze soort

Figuur 4. Weergave Stedenbouwkundig Plan en ligging van poelen met kamsalamander en/of poelkikker (rode stippen).

een optimaal biotoop. Uit een onderzoek met gezonderde dieren bleek dat de meeste dieren zich in de directe omgeving van hun voortplantingswater ophielden en dat geen van de dieren zich meer dan 100 meter van de oever verwijderde (Creemers & van Delft, 2009). In de meeste gevallen zal een volwassen kamsalamander maximaal 250

meter afleggen vanaf het voortplantingswater (Spikmans et al., 2007). In de omgeving van de poelen waarin kamsalamander is aangetroffen blijkt overal op korte afstand geschikt landbiotoop voorhanden (foto's 1 en 2). Het is waarschijnlijk dat in de nieuwe situatie het extensieve karakter van de terreinen gaat verdwijnen. Het is dan ook maar

de vraag of de kamsalamander zich hier kan handhaven, ook al blijven de poelen aanwezig.

Een gevaar is ook dat de poelen in de nieuwe situatie worden beheerd als vijvers en dat hier bijvoorbeeld vis in wordt uitgezet of waterplanten worden ingeworpen. Ook betreding van de poel door bijvoorbeeld spelende honden kan grote gevolgen hebben voor ondermeer het doorzicht van het water. Een ander reëel effect is dat door de voorgenomen plannen isolatie van de populatie ontstaat, dan wel wordt versterkt. De soort heeft een dispersiesnelheid van circa 1.000 meter per jaar. Nieuwe poelen op een afstand van maximaal 700 meter worden doorgaans pas na 3 jaar gekoloniseerd (Spikmans *et al.*, 2007). Open en intensief beheerd terrein, wegen en bebouwing vormen belangrijke barrières voor de soort. Uit onderzoek is gebleken dat de salamanders zich vooral langs lijnvormige landschapselementen verplaatsen zoals houtwallen, bosranden en slootkanten. Uitwisseling van individuen tussen verschillende populaties is essentieel voor de gezondheid en levensvatbaarheid van populaties. Door de planrealisatie zullen (zonder maatregelen) de mogelijkheden voor uitwisseling afnemen en neemt de kans op sterfte door bijvoorbeeld verkeer, maar ook de kans op inteelt toe.

Samengevat word geconcludeerd dat negatieve effecten worden verwacht op de aanwezige populatie(s) van kamsalamander. Zonder maatregelen is de kans groot dat de soort zich hier na herinrichting niet kan handhaven en verdwijnt. Het aanvragen van een ontheffing is daarom noodzakelijk.

4.3 Poelkikker

Analyse

De populatie van poelkikker in de poelen 4 en 5 bedraagt tenminste enkele tientallen dieren. De grootste aantallen zijn aangetroffen in poel 5. Mogelijk komt de poelkikker op meer

plaatsen in 't Vaneker voor. Zo zijn de poelen 1 en 2 in principe ook geschikt voor de soort, evenals poel 3 waarin kikkerlarven zijn aangetroffen, die mogelijk afkomstig zijn van poelkikker. Het biotoop van de poelkikker vertoont sterke overeenkomsten met dat van de kamsalamander. Poelkikkers komen vooral voor in voedselarmere wateren op zandgronden. Een groot deel van hun leven brengen ze door op het land in vergelijkbaar landbiotoop als kamsalamander. Ook overwinteren ze op het land op vorstvrije plaatsen bijvoorbeeld in muizenholen of onder stobben. De soort wordt opvallend weinig aangetroffen op plaatsen met veel infrastructuur, een aanwijzing dat een verdichting van het wegennet een negatief effect kan hebben op de soort (Creemers & van Delft, 2009).

Waarnemingen van poelkikkers in de regio zijn, in tegenstelling tot kamsalamander, slechts in beperkte mate bekend. De poelkikker komt voor in natuurterreinen als 't Holthuis, De Wildernis en het Lonnekermeer aan de noordwestkant van het Vaneker en op en rond de stuwwal van Oldenzaal (*o.a. Van der Sluis, 2008*). In 2009 werd bij onderzoek door Eelerwoude de poelkikker aangetroffen in een drietal waterelementen op het universiteitsterrein en in een poel langs de Auke Vleerstraat aan de westzijde van Enschede. Ook is de soort in 2009 gevangen in het plangebied Kanaalzone / Kristalbad, grenzend aan het Twentekanaal.

Effecten

De te verwachten effecten op de poelkikker komen sterk overeen met de effecten op kamsalamander. Ook voor deze soort is het belangrijk dat zowel voortplantingsbiotoop als landbiotoop aanwezig blijft. Van belang is verder dat er uitwisseling tussen populaties plaatsvindt. De dispersieafstand van de poelkikker bedraagt enkele kilometers (Creemers & van Delft, 2009). Het zijn in die zin pioniers omdat ze vaak al 1 jaar na aanleg van een poel verschijnen, in tegenstelling tot kamsalamander waarbij het poelmilieu eerst enigszins gestabiliseerd moet zijn voor de soort zich er vestigt.

Samengevat word geconcludeerd dat negatieve effecten worden verwacht op de aanwezige populatie(s) van poelkikker. Zonder maatregelen is de kans groot dat de soort zich hier na herinrichting niet kan handhaven en verdwijnt. Het aanvragen van een ontheffing is daarom noodzakelijk.

4.4 Maatregelen

Uitgangspunten

Als gevolg van de voorgenomen ontwikkelingen worden verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet overtreden. Dit is verboden; voor de meeste soorten kan dit worden voorkomen, voor kamsalamander en poelkikker zonder specifieke maatregelen naar verwachting niet. Om die reden dient voor deze soorten een ontheffing te worden aangevraagd en een mitigatie- en compensatieplan te worden opgesteld, waarin specifieke maatregelen zijn uitgewerkt die, wanneer deze als voldoende worden beoordeeld door de Dienst Regelingen die het ontheffingsverzoek beoordeeld, een ontheffingsaanvraag overbodig maken. Recente jurisprudentie maakt het namelijk niet langer mogelijk om voor deze strikt beschermde soorten een ontheffing te verkrijgen voor ruimtelijke ontwikkelingen. De maatregelen moeten worden gericht op zowel de tijdelijke effecten tijdens de uitvoeringsfase als op de permanente effecten tijdens de gebruiksfase. Aan deze maatregelen dient de initiatiefnemer zich te conformeren.

De leefwijze en biotoopeisen van kamsalamander en poelkikker vertonen grote overeenkomsten. Een belangrijk verschil is de dispersieafstand. De kamsalamander verplaatst zich gedurende een jaar maximaal 1.000 meter, bij de poelkikker kan dit enkele kilometers bedragen. Daarbij komt dat van de kamsalamander meer bekend is welke eisen de soort stelt aan zijn leefomgeving. Voorgesteld wordt daarom om bij de uitvoering van mitigerende en compenserende maatregelen uit te gaan van de eisen die de kamsalamander stelt aan zijn leefomgeving. De poelkikker zal hier automatisch van meeprofiten. Daar waar de biotoopeisen van

de poelkikker wezenlijk afwijken zullen uiteraard aanvullende maatregelen worden beschreven.

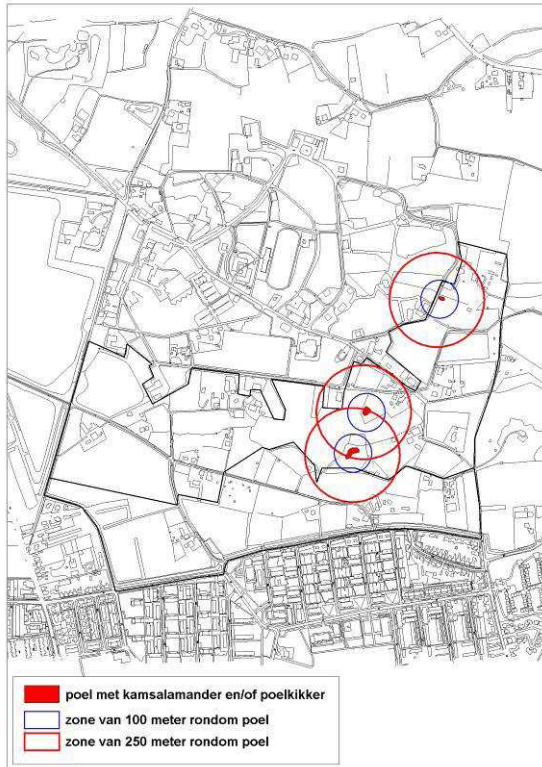
Maatregelen dienen zich in eerste instantie te richten op het voorkómen van negatieve effecten. In tweede instantie kunnen verzachtende maatregelen worden genomen om effecten af te zwakken. Tot slot kunnen compenserende maatregelen worden uitgevoerd. Gelet op het feit dat twee van de drie poelen met poelkikker en/of kamsalamander straks in particuliere tuinen komen te liggen wordt ingezet op twee sporen: het veiligstellen van bestaande poelen en de aanleg van een aantal nieuwe poelen. Compensatie is noodzakelijk omdat wordt ingeschat dat de kans aanwezig is dat de poelen in de particuliere tuinen (op termijn) ongeschikt worden voor deze kritische soorten. Door in te zetten op de (tijdige) aanleg van nieuwe poelen wordt de aanwezige populatie versterkt en zal deze zich kunnen handhaven, ook bij het eventueel wegvallen van de huidige poelen op particulier terrein.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen richten zich op het zo goed mogelijk handhaven en veiligstellen van de huidige poelen, zowel tijdens als na de uitvoeringsfase.

Een belangrijke mitigerende maatregel bestaat uit het sluiten van een beheersovereenkomst in het kader van Groene en Blauwe Diensten via Stichting Landschapsfonds Enschede met de betreffende grondeigenaren. In deze overeenkomst worden aanvullende voorwaarden opgenomen met betrekking tot de aanwezigheid van kamsalamander en/of poelkikker. Zo mag in de poelen bijvoorbeeld geen vis worden uitgezet. De gemeente Enschede kan de nieuwe bewoners echter niet verplichten zo'n beheersovereenkomst te sluiten, dit is gebaseerd op vrijwilligheid. De gemeente Enschede heeft aangegeven dat ze zich maximaal zal inspannen om de bestaande poelen op particulier terrein zo goed en zo lang mogelijk in de huidige situatie te handhaven.

Mitigerende maatregelen richten zich vooral op de uitvoeringsfase. Tijdens het bouwrijp maken van de gronden worden de volgende mitigerende maatregelen getroffen:

Figuur 5. Weergave poelen met kamsalamander en/of poelkikker en invloedssfeer rond voortplantingsbiotoop (blauwe cirkel) en landbiotoop (rode cirkel).

In een straal van 250 meter rondom de poelen (figuur 5) waarin poelkikker en/of kamsalamander is aangetroffen gelden in het landbiotoop de volgende maatregelen:

- Er worden geen versturende werkzaamheden uitgevoerd tijdens de overwinteringsperiode (van 1 oktober tot 15 april)
- Kap van (enkele) bomen en het maaien van ruigten en opslag is in deze zone in de genoemde periode toegestaan, mits de bodem niet verstoord wordt (dus niet uitslepen, geen zware machines gebruiken)
- Tijdens de migratie in het voorjaar (afhankelijk van de weersomstandigheden van 1 maart tot 15 april) wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met migrerende dieren van het landbiotoop naar de poel

- Maatregelen m.b.t. de voorjaarsstrek bestaan uit het wegvangen en overzetten van dieren en het gebruik van amfibieënschermen langs (bouw)wegen in combinatie met vangemmers

In een zone van 100 meter rond de poel (figuur 5) waarin poelkikker en/of kamsalamander is aangetroffen gelden de volgende maatregelen:

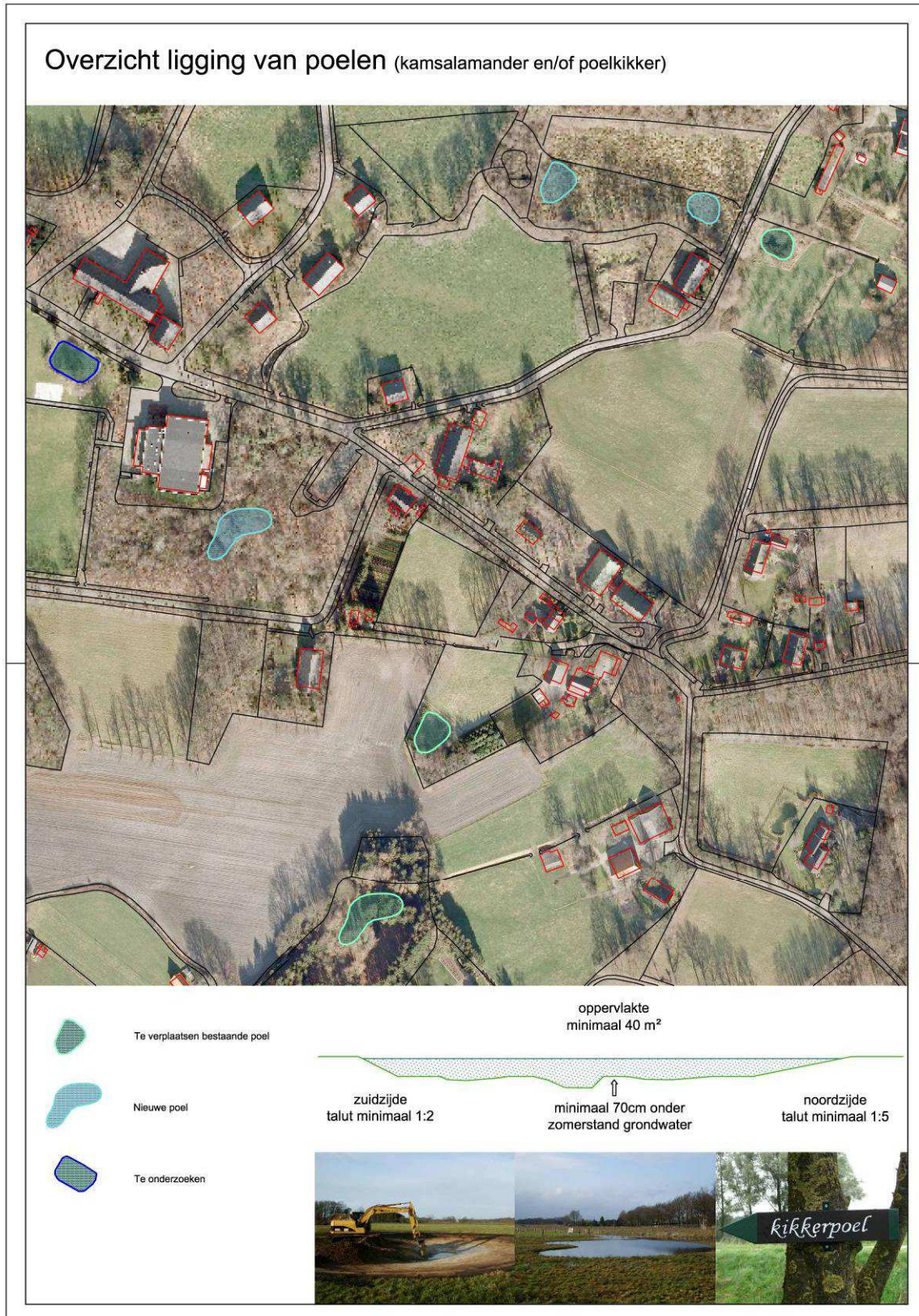
- Er worden geen versturende werkzaamheden uitgevoerd tijdens de periode van 15 april tot 1 oktober
- Negatieve effecten zoals vervuiling, betreding, verdichting, ontwatering en verlichting worden voorkomen

Compenserende maatregelen

In verband met het veiligstellen van de populaties kamsalamander en poelkikker wordt de aanwezige populatie versterkt door de aanleg van drie nieuwe poelen en de verbetering van een reeds bestaande poel (blusvijver). De gemeente Enschede heeft hiertoe een voorstel gedaan. De locaties van de vier poelen zijn vervolgens door ecologisch adviseur G. Lubbers van Eelerwoude in het veld bezocht en beoordeeld op geschiktheid en uitvoerbaarheid. Naar aanleiding hiervan is de locatie van één van de drie nieuwe poelen nog wat aangepast. De reeds bestaande poel is destijds aangelegd als blusvijver op het voormalige militaire object 'Zuidkamp' en was bedoeld voor calamiteiten. Het huidige waterelement is in het voorjaar van 2010 bemonsterd met behulp van een schepnet en hier is alleen bastaardkikker in aangetroffen. De poel is diep en de oevers zijn steil waardoor een oevervegetatie ontbreekt. Voorgesteld wordt daarom om de bestaande poel aan te passen door de aanleg van natuurvriendelijke oevers en plaatselijk was opgaande beplanting rondom het waterelement te verwijderen zodat meer zonlicht op de poel kan schijnen. Tevens wordt voorzien in de aanleg van land- en winterbiotoop in de vorm van struweel en ruigten.

Met betrekking tot de locaties van de aanleg van de nieuwe poelen gelden de volgende voorwaarden:

- Aanleg vindt plaats op gronden die niet in bezit zijn van particuliere eigenaren
- Aanleg vindt plaats binnen een straal van 700 meter van één van de bestaande kamsalamander- en poelkikkerpoelen, op zo kort mogelijke afstand
- Er wordt zowel een poel als land- en overwinteringsbiotoop in de directe omgeving aangelegd (binnen 100 meter rond poel)
- Rondom de nieuwe poelen is een netwerk van (nieuwe) landschapselementen aanwezig i.v.m. uitwisselingsmogelijkheden met omliggende populaties
- Bij aanleg van nieuwe landschapselementen (houtwallen, bosjes, ruigtestroken etc.) wordt vooral aansluiting gezocht met populaties ten noorden en noordwesten van 't Vaneker
- Nieuwe poelen worden zo snel mogelijk gerealiseerd, in ieder geval ruim voordat de bestaande poelen op de particuliere percelen mogelijk worden aangetast (door visuitzet etc.). Daarbij wordt opgemerkt dat de verkoop van de bouwpercelen en de inrichting van de bouw kavels een proces is van jaren. Verwacht wordt dat de bestaande poelen pas na enkele jaren mogelijk komen te vervallen. Dit is naar verwachting ruim binnen de kolonisationsnelheid van kamsalamander.

Figuur 6. Situering nieuw aan te leggen poelen (3 in totaal). De reeds aanwezige poel (blusvijver) is weergegeven met een donkerblauwe lijn ("te onderzoeken"). De aanwezige poelen met kamsalamander en/of poelkikker zijn weergegeven als "te verplaatsen poel".

5. PROJECTOMSCHRIJVING BIJ ONTHEFFINGSAANVRAAG KAMSALAMANDER EN POELKIKKER

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de vragen die vermeld staan op het aanvraagformulier ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ontwikkelingen. De letters A t/m R verwijzen naar de gevraagde gegevens op pagina 9 van het aanvraagformulier.

5.2 Ontheffingsaanvraag

A Adres

Voor een beschrijving en begrenzing van het plangebied wordt verwezen naar paragraaf 1.1. en figuur 1 in deze rapportage. Het plangebied ligt aan de noordzijde van Enschede. Het plangebied wordt begrensd door de Vanekerstraat, Hegeboerweg en de Braakweg en omvat de kilometerhokken 257-473, 258-473, 257-474 en 258-474.

B Omschrijving activiteiten en werkzaamheden

Voor een beschrijving van de voorgenomen ontwikkelingen, activiteiten en werkzaamheden wordt verwezen naar paragraaf 1.2 in deze rapportage en het Stedenbouwkundige plan 'Beeldregie' van 16 september 2008. Ten behoeve van de planrealisatie worden de gebruikelijke werkzaamheden uitgevoerd met betrekking tot het bouw- en woonrijp maken van gronden. Omdat de nieuwe woningen worden ingepast in de huidige landschapsstructuren is de kap van beplanting beperkt tot een minimum. Tot zover in deze fase van de planvorming bekend is, worden binnen het plangebied geen gebouwen gesloopt ten behoeve van de ruimtelijke ontwikkelingen.

C Ingetekende topografische kaart

Voor weergave van de topografische kaarten wordt verwezen naar figuur 1 in deze rapportage.

D Manier waarop activiteiten worden uitgevoerd

Verwezen wordt naar paragraaf 4.4. De gemeente Enschede heeft aangegeven dat de maatregelen verder worden uitgewerkt in een nader op te stellen ecologisch werkprotocol. Overwogen wordt nog om dit te koppelen aan een algemeen geldend, en nog op te stellen ecologisch werkprotocol voor het gehele grondgebied van de gemeente Enschede.

E Doel en belang van de activiteiten

Zowel poelkikker als kamsalamander zijn beschermd op grond van Bijlage IV uit de Habitatrichtlijn. Ontheffing wordt daarom aangevraagd op grond van belang e uit de Habitatrichtlijn: "Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten". De nu volgende tekst is grotendeels afkomstig uit de "Ruimtelijke Onderbouwing Zuidschil Fase 1" (*gemeente Enschede, mei 2009*), welke als losse bijlage aan dit ontheffingsverzoek is toegevoegd. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar deze bijlage.

De opgave voor de ontwikkeling van 't Vaneker bestaat uit twee delen. In de eerste plaats is het doel van de gemeente Enschede woonlandschappen te creëren ter versterking van de sociaaleconomische structuur van de meer kapitaalkrachtige inwoners. Het betreft zowel het werven van hogere inkomens buiten

Enschede als het vasthouden van de hogere inkomens binnen Enschede. Daarbij zijn “landelijk wonen” en “particulier opdrachtgeverschap” de sleutelbegrippen. In de tweede plaats is het doel de huidige kwaliteiten van zowel natuur, het watersysteem en het landschap waarnodig te versterken en duurzaam voor de toekomst te behouden. Binnen een vaststaand kader bestaand uit landschappelijke elementen, de infrastructuur en de waterstructuur worden de particuliere opdrachtgevers met hun architecten uitgenodigd om het woonlandschap verder vorm te gaan geven.

Voor de structuurversterking van de gemeente Enschede, het behouden en aantrekken van hogere inkomenscategorieën, wordt er in de Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie vanuit gegaan dat in de periode 2005-2020 in totaal circa 4.550 woningen op binnenstedelijke locaties moeten worden gerealiseerd. De locatie 't Vaneker is van essentieel belang voor zowel de realisatie van de nieuwbouwtaakstelling als voor de structuurversterking van Enschede. Deze ontwikkelingscapaciteit overhevelen naar andere locaties in de netwerkstad doet hieraan afbreuk. Transformatie van bestaande gebieden is in het kader van de actualisatie van de RO-visie aan een nadere studie onderworpen. Gebleken is dat dit onvoldoende oplossing voor het suburbane wonen biedt. Ook uit het Twenets woningmarktonderzoek is gebleken dat in Enschede ook in de toekomst behoefte is aan suburbane woonmilieus en villa's in het groen.

F Planning en onderbouwing van de activiteiten

Het bouwrijp maken van het deelgebied Zuidschil is in de loop van 2010 (grotendeels) uitgevoerd. Verwacht wordt dat de verkoop van de gronden en de diverse herinrichtings- en bouwwerkzaamheden een proces is van vele jaren. Er wordt uitgegaan dat het totale plan een looptijd heeft van 10 tot 15 jaar. Op dit moment is er nog geen verdere planning bekend. Duidelijk is wel dat de verdere inrichting kavelsgewijs zal plaatsvinden.

G Kwalificaties van deskundige(n)

De flora- en faunaonderzoeken zijn uitgevoerd door of in opdracht van Ingenieursbureau Eelerwoude uit Goor. De in deze rapportage genoemde personen hebben allen een meerjarige ervaring met veldonderzoek naar diverse soortgroepen en advisering in het kader van natuurwetgeving.

Het bureau Regelink Ecologisch Onderzoek uit Rheden is een bekend en gerenommeerd adviesbureau dat zich vooral bezig houdt met de uitvoering van veldonderzoek naar diverse soorten en soortgroepen.

H Korte termijn effecten op beschermde soorten

Voor een beschrijving van de korte termijn effecten op beschermde soorten wordt verwezen naar hoofdstuk 3 van deze rapportage. Voor de kamsalamander en poelkikker wordt verwezen naar hoofdstuk 4.

I Lange termijn effecten op beschermde soorten

Voor een beschrijving van de lange termijn effecten op beschermde soorten wordt verwezen naar hoofdstuk 3 van deze rapportage. Voor de kamsalamander en poelkikker wordt verwezen naar hoofdstuk 4.

J Verantwoording van de effectenstudie

De ontheffing wordt aangevraagd voor de omschreven specifieke ontwikkelingen en beschermde soorten en beperkt zich tot fase 1 van de planvorming rondom 't Vaneker. In het bijzonder betreft dit de mogelijk ontheffingsplichtige buizerd. Voor deze soort wordt geconcludeerd dat realisatie van fase 1 van de plannen niet leidt tot een negatief effect op deze soort. Wanneer we echter latere fases van de planvorming van het Vaneker bij de effectenbeoordeling zouden betrekken, leidt dat tot mogelijk tot andere conclusies. Ontwikkelingen later dan fase 1 worden echter

niet getoetst aan de Flora en faunawet in het kader van dit onderzoek.

L Beschrijving huidige situatie

Voor een beschrijving van de huidige situatie wordt verwezen naar paragraaf 4.1 van de basisinventarisatie uit 2004.

M Positie plangebied ten opzichte van Natura 2000-gebieden

Het plangebied ligt op circa 3 kilometer ten zuidoosten van het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied Lonnekermeer en maakt geen onderdeel uit van de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS). Ook grenst het gebied niet aan de PEHS. Op basis van de afstand tot het Natura 2000-gebied en de aard en omvang van de ruimtelijke ontwikkeling wordt geconcludeerd dat een vergunning of toetsing van de ruimtelijke plannen aan de Natuurbeschermingswet niet aan de orde is.

N Verspreiding beschermde soorten in het plangebied en de regio

Voor een beschrijving van de verspreiding van beschermde soorten binnen en rond het plangebied wordt verwezen naar hoofdstuk 3 van deze rapportage. Voor kamsalamander en poelkikker wordt verwezen naar hoofdstuk 4.

O Verantwoording verspreidingsinformatie

De verspreidingsinformatie is grotendeels afkomstig uit eigen veldonderzoek in 2004, 2008 en 2009. Aanvullende informatie van derden en uit literatuurbronnen is afkomstig van gerenommeerde organisaties en personen en uit algemeen gehanteerde literatuurbronnen.

P/Q Mitigerende en compenserende maatregelen

Mitigerende en compenserende maatregelen richten zich vooral op poelkikker en kamsalamander, de soorten waarvoor ontheffing wordt aangevraagd. Voor een beschrijving van maatregelen wordt verwezen naar hoofdstuk 4. Genoemde maatregelen worden in een meer gedetailleerd uitvoeringsplan nader uitgewerkt.

R Tijdstip en locatie mitigerende maatregelen

Verwezen wordt naar hoofdstuk 4 van deze rapportage.

S Beschrijving en motivatie van planalternatieven

Voor een beschrijving van de planalternatieven wordt verwezen naar de tekst bij paragraaf E en de "Ruimtelijke Onderbouwing Zuidschil Fase 1" (*gemeente Enschede, mei 2009*), welke als losse bijlage aan dit ontheffingsverzoek is toegevoegd.

T Beschrijving zorgvuldig handelen

Voor een beschrijving van het zorgvuldig handelen wordt verwezen naar de mitigerende maatregelen zoals beschreven in hoofdstuk 4. Verder wordt aangehaald dat er geen versturende werkzaamheden worden uitgevoerd tijdens het broedseizoen in verband met mogelijke verstoring van broedende vogels en hun legsels.

U Omschrijving dwingende redenen van groot openbaar belang

In paragraaf E is reeds toegelicht voor welk groot openbaar belang ontheffing wordt aangevraagd. Het gaat om een lange termijn belang. De ruimtelijke planvorming van 't Vaneker is geborgd in diverse plannen en

beleidsnotities. Genoemd worden ondermeer de Omgevingsvisie Overijssel en de Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie 2015 van de gemeente Enschede. De nu volgende tekst is grotendeels afkomstig uit de "Ruimtelijke Onderbouwing Zuidschil Fase 1" (*gemeente Enschede, mei 2009*), welke als losse bijlage aan dit ontheffingsverzoek is toegevoegd. Voor een nadere toelichting en uitgebreide motivatie wordt verwezen naar deze bijlage.

Dat de noodzaak om de sociaaleconomische structuur te versterken nog steeds volop aanwezig is, blijkt uit diverse onderzoeken en analyses die in het kader van het opstellen van de Woonvisie Enschede 2005-2015 zijn verricht. Op basis van het WoON-onderzoek uit 2006 door het ministerie van VROM en uit Twents woningmarktonderzoek (2006) is gebleken dat in Enschede ook in de toekomst behoefte is aan suburbane woonmilieus en villa's in het groen. Het overgrote deel van de Enschedese woningvoorraad is overwegend goedkoop en heeft een zeer eenzijdige opbouw. De eenzijdige woningvoorraad en de bijbehorende woonmilieus sluiten echter onvoldoende aan bij de vraag van midden en hogere inkomens. Dat deze behoefte er ligt blijkt ondermeer uit de ruime belangstelling van mensen die zich hebben aangemeld voor grote tot zeer grote kavels binnen 't Vaneker. Om deze vraag zo goed mogelijk te kunnen faciliteren zal de gemeente Enschede voor deze doelgroep woningen en woonmilieus moeten toevoegen. Dit om deze groepen vast te houden, maar ook om ze aan te trekken. De ontwikkeling van 't Vaneker draagt zo bij aan de versterking van de sociaaleconomische positie van de stad en maakt deel uit van de verstedelijkingsafspraken die gemeente heeft gemaakt met het Rijk.

LITERATUUR

Bode, A.D., Dijkstra, A.J., Hoekstra, B; Hoeve, R., Zollinger, R., Bureau Natuurbalans/Limes Divergens, 1999. *De zoogdieren van Overijssel. Voorkomen, verspreiding en ecologie van de in het wild levende zoogdieren*. Waanders Uitgevers, Zwolle.

Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft, 2009. *De amfibieën en reptielen van Nederland (Nederlandse fauna deel 9)*. Naturalis / EIS, Leiden.

Eelerwoude, 9 oktober 2009. *Flora- en faunaonderzoek Kristalbad, gemeente Enschede*. Eelerwoude, Goor.

Eelerwoude, 26 november, 2009. *Onderzoek Flora- en faunawet Auke Vleerstraat fase 2, gemeente Enschede*. Eelerwoude, Goor.

Eelerwoude, in prep. *Basiskartering flora en fauna terrein Universiteit Twente*. Eelerwoude, Goor.

Gemeente Enschede, 26 augustus 2008. *Stedenbouwkundige randvoorwaarden en beeldkwaliteitsplan voor fase 1 in 't Vaneker; Beeldregie*. Dienst DSOB, gemeente Enschede / MTD landschapsarchitecten, Enschede.

Gemeente Enschede, mei 2009. *Ruimtelijke Onderbouwing vrijstellingsbesluit ex artikel 19, lid 1 WRO. Realisatie bebouwing en inrichting "De Zuidschil Fase 1 't Vaneker"*. Gemeente Enschede DSOB, Enschede.

Koninklijke Vermande, 1999-2006, *Planten en dieren, Flora- en faunawet, band 1, 2, 3 en 4*, SDU Uitgeverij, Den Haag

Limpens, H. K, Mosterd & W. Bongers, 1997. *Atlas van de Nederlandse vleermuizen, onderzoek naar verspreiding en ecologie*, KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2004, *501 Algemene Maatregel van Bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen*, Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden.

Sluis, M. van der, 1 maart 2008. *Faunaonderzoek Twente 2007. Fauna-inventarisatie ten behoeve van beheerplannen voor de terrein van Landschap Overijssel*. Landschap Overijssel / Ecogroen Advies, Dalfsen / Zwolle.

Snaak, G., 2008. *Prooidieren kerkuil in Noordoost-Nederland en het graafschap Bentheim (1992-2007)*. Natuur- en milieuvereniging Het Stroomdal, Schoonebeek.

Spikmans F., J. Janse & R. Zollinger. *Actieplan kamsalamander. Behoud en verbetering van leefgebied in ZW-Salland*. Ravon, Nijmegen.

BIJLAGE 1: FLORA- EN FAUNAWET

Inleiding

Per 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. In deze wet, gepubliceerd op 14 juli 1998 in het Staatsblad 402, is de soortbescherming geregeld van in Nederland inheemse in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. De wet sluit aan op de Europese natuurregelgeving (Natura 2000). De wet is in plaats gekomen voor de Jachtwet, de Vogelwet 1936, de soortenparagraaf uit de Natuurbeschermingswet, de Wet bedreigde uitheemse dier- en plantensoorten en de soortbeschermingscomponent uit de Europese Habitatrichtlijn en de Europese Vogelrichtlijn. Deze Europese soortenbescherming heeft met de Flora- en faunawet dus een Nederlandse vertaling gekregen.

Zorgplicht

De Flora- en faunawet gaat over de bescherming van ongeveer 500 planten- en diersoorten, van de 36.000 soorten die in Nederland voorkomen. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij-principe'). Centraal staat hierbij de zorgplicht, wat inhoudt dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten en hun leefomgeving. De wet erkent hierbij de intrinsieke waarde van de in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. Alle soorten hebben een eigen rol in het ecosysteem en dragen bij aan de biodiversiteit. Dat betekent dat voor de wet alle dieren en planten van onvervangbare waarde zijn en dat daar dus zorgvuldig mee omgegaan moet worden. Het gevolg is onder andere, dat iedereen die redelijkerwijs weet of kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor beschermde dier- of plantensoorten worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten, dan wel naar redelijkheid alle maatregelen te nemen om die gevolgen te voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Beschermde soorten

Via de Flora- en faunawet worden de volgende planten- en diersoorten beschermd:

- ruim 100 inheemse plantensoorten die van nature in Nederland in het wild voorkomen;
- alle soorten vogels die van nature op het grondgebied van de lidstaten van de EU in het wild voorkomen;
- alle zoogdieren die van nature in Nederland in het wild voorkomen, met uitzondering van bruine rat, zwarte rat en huismuis;
- alle amfibieën en reptielen die van nature in Nederland in het wild voorkomen;
- vissen, en schaal- en schelpdieren voor zover ze niet onder de Visserijwet vallen;
- bepaalde soorten insecten (bijvoorbeeld vlinders, libellen en mieren);

Als beschermde inheemse soort kunnen door middel van algemene maatregel van bestuur worden aangewezen. Het gaat om soorten die van nature in Nederland voorkomen en: die in hun voortbestaan bedreigd of gevaar lopen in hun voortbestaan bedreigd worden; mogelijk in hun voortbestaan bedreigd worden door overmatige benutting en die uit Nederland zijn verdwenen, maar waarvan de kans op terugkeer reëel is.

Verbodsbepalingen

Om de instandhouding van de wettelijk beschermde soorten te waarborgen, moeten negatieve effecten op die instandhouding voorkomen worden. Welke negatieve effecten dat precies zijn, kan niet in een lijst opgesomd worden. Dat is afhankelijk van soort, locatie en aard van de ingreep. Om die bescherming toch enigszins concreet te maken, zijn een aantal voor planten en dieren schadelijke handelingen als verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet opgenomen. De belangrijkste artikelen zijn:

- Artikel 8: het is verboden beschermde planten te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9: het is verboden beschermde dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10: het is verboden beschermde dieren opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11: het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- Artikel 12: het is verboden eieren van beschermde dieren te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Ontheffing

Bij werkzaamheden waarbij een schadelijk effect optreedt voor beschermde soorten, is een ontheffing of vrijstelling nodig op de in de wet gestelde verbodsbepalingen (artikel 8 tot en met 18). In artikel 75 van de Flora- en faunawet wordt de mogelijkheid geboden om ontheffing aan te vragen op de verbodsbepalingen. De bevoegdheid om een ontheffing te verlenen in het kader van artikel 75 van de Flora- en faunawet ligt bij de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Een aanvraag tot ontheffing kan worden ingediend bij Dienst Regelingen van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Bij de ontheffingverlening gelden, afhankelijk van de status van de soort, verschillende voorwaarden waaraan voldoen moet worden. Onderscheid wordt gemaakt in een lichte toets en een uitgebreide toets.

De **lichte toets** geldt voor algemene soorten en overige soorten (categorie 1 en 2; zie vrijstelling). De lichte toets houdt in dat de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding).

De **uitgebreide toets** geldt voor soorten die in bijlage IV van de Habitatrictlijn zijn opgenomen, voor soorten van bijlage 1 AMvB artikel 75 en voor beschermde vogelsoorten (categorie 3; zie vrijstelling). De uitgebreide toets houdt in dat:

- de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding) en
- er geen alternatief is voor de activiteiten en
- er sprake is van groot maatschappelijk belang (zoals volksgezondheid, openbare veiligheid et cetera) en
- de werkzaamheden zodanig worden uitgevoerd dat er sprake is van zorgvuldig handelen.

Vrijstelling

In het *'Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen'*, ook wel AMvB artikel 75 genoemd, zijn (onder andere) een aantal wijzigingen rondom ontheffingen en vrijstellingen beschreven. In het kort houdt de wijziging in dat niet altijd meer een ontheffing noodzakelijk is. De vrijstellingsregeling bevat vrijstellingen voor activiteiten die vallen onder:

- bestendig beheer en onderhoud (ook in landbouw en bosbouw),
- bestendig gebruik en
- ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen.

Hierbij is onderscheid gemaakt in drie categorieën, waarin soorten zijn ingedeeld op basis van zeldzaamheid en kwetsbaarheid.

Tabel 1 – Algemene soorten

Voor deze soorten geldt de lichtste vorm van bescherming. Als de werkzaamheden of activiteiten vallen onder de hierboven beschreven activiteiten, dan geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen van Artikel 8 tot en met 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets. Uiteraard geldt wel de algemene zorgplicht.

Tabel 2 – Overige soorten

Deze soorten genieten een zwaardere bescherming. Er geldt alleen een vrijstelling als sprake is van werkzaamheden of activiteiten zoals hierboven beschreven én indien gehandeld wordt volgens een, door de Minister van LNV, goedgekeurde gedragscode. Indien niet gewerkt wordt volgens een gedragscode, kan het aanvragen van een ontheffing noodzakelijk zijn. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets, waarbij wordt gekeken naar de gunstige staat van instandhouding.

Tabel 3 – Soorten, genoemd in bijlage IV van de Habitatrictlijn en in bijlage 1 AMvB artikel 75

Deze soorten genieten de zwaarste bescherming. Ook al is sprake van werkzaamheden zoals hierboven beschreven, dan hangt het van de precieze aard van de werkzaamheden en van de betrokken soort(en) af of een vrijstelling met gedragscode geldt, of een ontheffing noodzakelijk is. Voor de soorten die zijn genoemd in bijlage IV van de Habitatrictlijn wordt geen ontheffing verleend bij ruimtelijke ontwikkelingen. Voor de soorten van bijlage 1 geldt dat bij ruimtelijke ontwikkeling en inrichting voor verstoring altijd een ontheffing moet worden aangevraagd. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de uitgebreide toets.

Vogels

Vogelsoorten zijn niet opgenomen in de hierboven genoemde categorieën. Voor verstoring van vogels en vogelnesten wordt geen ontheffing verleend voor ruimtelijke inrichting of ontwikkeling en niet voor dwingende redenen van openbaar belang. Voor vogels geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dat zijn: bescherming van flora en fauna, veiligheid van het luchtverkeer, volksgezondheid of openbare veiligheid. Buiten het broedseizoen mogen de nestplaatsen, zonder ontheffing,

worden verstoord. Daarbij geldt geen standaardperiode voor het broedseizoen. Van belang is of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. De meeste vogels broeden tussen medio maart en medio juli. Van een (beperkt) aantal vogels is de nestplaats jaarrond beschermd. Op de volgende categorieën gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet het gehele seizoen:

- 1 Nesten die binnen en buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
- 2 Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop.
- 3 Nesten van vogels die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing.
- 4 Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Nesten die niet het hele jaar door zijn beschermd in de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' worden de volgende soorten aangegeven als categorie 5. Deze zijn buiten het broedseizoen niet beschermd. Categorie 5-soorten zijn wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

- 5 Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Mitigatie

Negatieve effecten en daarmee een ontheffingsaanvraag kunnen worden voorkomen door voorafgaand aan het project mitigerende (= verzachtende) maatregelen op te stellen en uit te voeren. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort.

**BIJLAGE 2: CONCEPT-INRICHTINGSPLAN STADSRANDZONE
EN VERKAVELINGSPLAN FASE 1 ZUIDSCHIL**

(bron : Gemeente Enschede / MTD Landschapsarchitecten, 24 oktober 2009).

Legenda

Nieuwe Vaneker beek met bijbehorende natuurlijke oevers

Nieuw stadsrandpad toegankelijk voor wandelaars, fietsers en andere "wieltes"

Overige paden, o.a wandelpaden en een nieuw pad als as naar de kinderboerderij.

Nieuw volkstuin complex met hagen en gecombineerd kas en verenigingsgebouw.

Intensief gebruikte speelweide met bijzondere koepel om te schuilen, zowel tegen de zon als de regen.

Extensieve speelweide met uitdagende hoogte verschillen en extra retentie voor de beek.

Weiland in gebruik bij de kinderboerderij voor bijzondere grazers, toegankelijk voor bezoekers.

Boomgaard met bijzondere rassen appels, peren, kersen, maar ook noten en tamme kastanjes. Openbaar toegankelijk.

Parkeerplaats, gecombineerd met nieuw gebouw op het volstuinen complex.

Nieuwe beplanting; bomen van de eerste grootte.

verkavelingsplan fase 1

**BIJLAGE 3: RAPPORT 'MUIZEN- EN REPTIELENONDERZOEK
HET VANEKER TE ENSCHEDE (REGELINK ECOLOGISCH
ONDERZOEK, 17 OKTOBER 2009).**

Muizen- en reptielenonderzoek 't Vaneker te Enschede

In het kader van de Flora- en faunawet.

In opdracht van:

Eelerwoude

Colofon

© Regelink Ecologisch Onderzoek, Rheden

Tekst, foto's en samenstelling	J.R. Regelink
In opdracht van	Eelerwoude
Naam opdrachtgever	Dhr. G. Lubbers
Rapportnummer	RA09104-01
Status rapport	Definitief
Datum oplevering rapport	30 oktober 2009
Aantal pagina's	18
Collegiale toets	J. van Suijlekom
Wijze van citeren	Regelink, J.R., 2009. Muizen- en reptielenonderzoek t'Vaneker te Enschede In het kader van de Flora- en faunawet. Regelink Ecologisch onderzoek, Rheden.

Regelink Ecologisch onderzoek
Heuvenseweg 13
6991 JE Rheden
06-55738510
ecologischonderzoek@regelink.net
www.ecologischonderzoek.regelink.net

Lid van het Netwerk Groene Bureaus

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	4
1.1. Aanleiding.....	4
1.2. Doel.....	4
2. Flora- en faunawet.....	5
2.1. Verbodsbepalingen.....	5
2.2. Algemene maatregel van Bestuur.....	6
2.3. Gedragscodes.....	7
3. Werkwijze en inspanning.....	8
3.1. Muizen.....	8
3.2. Reptielen.....	9
3.3. Volledigheid inventarisatie.....	10
4. Onderzoeksgebied.....	11
4.1. Raai A.....	12
4.2. Raai B.....	12
4.3. Raai C.....	13
4.4. Raai D.....	13
4.5. Raai E.....	14
5. Resultaten.....	15
5.1. Muizen.....	15
5.2. Reptielen.....	15
6. Ingrep en toetsing aan de Flora- en faunawet.....	16
6.1. Ingrep.....	16
6.2. Toetsing aan de Flora- en faunawet.....	16
7. Conclusies en aanbevelingen.....	17
8. Literatuur.....	18

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

De initiatiefnemer is voornemens om op onderzoeksgebied 't Vaneker te Enschede een villawijk te bouwen.

Gezien nationale en internationale regelgeving is het noodzakelijk onderzoek te doen naar beschermde flora en fauna. Om goed veldonderzoek uit te kunnen voeren is het noodzakelijk te weten welke flora en fauna potentieel voorkomen op onderhavig onderzoeksgebied.

Derhalve heeft Regelink Ecologisch onderzoek, in opdracht van Eelerwoude, onderzoek naar muizen uitgevoerd.

1.2. Doel

Met het uitvoeren van dit soortgericht onderzoek worden de volgende vragen beantwoord:

- Welke soorten muizen komen voor in het onderzoeksgebied?
- Komen hazelworm en levendbarende hagedis voor in het onderzoeksgebied?
- Wordt bij uitvoer van de ingreep (mogelijk) de Flora- en faunawet overtreden?
- Hoe kan een (mogelijke) overtreding van de Flora- en faunawet voorkomen worden?

2. Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet is de soortgerichte implementatie van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn en bundelt de bepalingen die voorheen in verschillende wetten waren opgenomen: Vogelwet 1936, Jachtwet, Natuurbeschermingswet (hoofdstuk V: soortenbescherming), Nuttige Dierenwet 1914 en de Wet Bedreigde uitheemse dier- en plantensoorten. De Flora- en faunawet beschermt in beginsel soorten.

Activiteiten waarbij schade gedaan wordt aan beschermde dieren of planten zijn verboden, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het "nee, tenzij"-principe). Het is dan ook altijd zaak dat, waar mogelijk, activiteiten zonder schade aan beschermde dieren en planten uitgevoerd wordt.

De wet erkent de intrinsieke waarde van het in het wild levende planten en dieren. In de wet is dan ook een zorgplicht opgenomen: iedereen moet 'voldoende zorg' in acht nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten (en dus niet alleen de beschermde) en hun leefomgeving.

2.1. Verbodsbepalingen

De Flora- en faunawet kent, naast de zorgplicht, een aantal verbodsbepalingen welke relevant zijn voor onderhavige toetsing. Dat zijn:

Artikel 8

Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11

Het is verboden nesten, hopen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12

Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

2.2. Algemene maatregel van Bestuur

Op 23 februari 2005 is de zo genaamde "AmvB art. 75" van de Flora- en faunawet in werking getreden. In dit besluit is een vrijstelling voor specifieke activiteiten en soorten geregeld. Tevens introduceert de AmvB de gedragscode.

De AmvB verdeelt alle beschermde soorten (op uitzondering van de vogels) in drie tabellen. De meer algemeen voorkomende beschermde soorten staan in tabel 1, de overige beschermde soorten staan in tabel 2 en de strikt beschermde soorten staan in tabel 3. Voor de vogelsoorten geldt een andere regeling.

Tabel 1

Voor soorten die opgenomen zijn in tabel 1 geldt een algehele vrijstelling wanneer de werkzaamheden vallen onder:

- bestendig beheer en onderhoud, ook in landbouw en bosbouw
- bestendig gebruik
- ruimtelijke ontwikkeling en inrichting

Wanneer de werkzaamheden niet onder een van deze categorieën vallen en er is een negatief effect op de soorten uit tabel 1, dan dient een ontheffing aangevraagd te worden. Deze wordt dan, door bevoegd gezag, onderworpen aan een lichte toets. Het toetsingscriterium daarbij is of de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in het geding is of de activiteit een redelijk doel dient.

Tabel 2

De soorten zoals opgenomen in tabel 2 zijn strenger beschermd. Hierbij geldt een vrijstelling mits gewerkt wordt volgens een door de minister goedgekeurde gedragscode. Vallen de werkzaamheden niet onder de bij tabel 1 genoemde categorieën of wordt niet gewerkt volgens een gedragscode, dan moet een ontheffing aangevraagd worden. Deze wordt, net als de soorten van tabel 1, onderworpen aan een lichte toets.

Tabel 3

De soorten uit tabel 3 zijn de zwaarst beschermde soorten. Ook wanneer de werkzaamheden vallen onder een van de bij tabel 1 genoemde categorieën, geldt niet zonder meer een vrijstelling. Enkel bij bestendig beheer en onderhoud is een vrijstelling mogelijk wanneer gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode. Bij negatieve effecten op beschermde soorten die ontstaan bij werkzaamheden duidt een van de andere categorieën is een ontheffing verplicht. Voor het verstrekken van een ontheffing wordt deze onderworpen aan de zware toets. Dit houdt in dat:

- Er geen andere bevredigende oplossing voor de geplande activiteit mag zijn;
- De activiteit er niet voor zorgt dat er afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;

- Er sprake moet zijn van een in of bij de wet genoemd belang.
- Bij soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn tevens sprake moet zijn van een door de Habitatrichtlijn erkend belang:
 - dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
 - de bescherming van flora en fauna;
 - de openbare veiligheid

Vogels

Per brief van 25 augustus 2009 heeft bevoegd gezag laten weten nieuw beleid te hebben met betrekking tot vogels. Onlangs is de gedragscode voor de bouw- en ontwikkelsector goedgekeurd. Hierin staat een aangepaste lijst met jaarrond beschermde vogelnesten. Voor ontheffingen en gedragscodes bij ruimtelijke ingrepen is de lijst omgezet in een indicatieve lijst die als hulpmiddel fungeert bij het inventariseren.

2.3. Gedragscodes

Werken volgens een gedragscode kan (in enkele gevallen) een vrijstelling van soorten op tabel 2 en tabel 3 geven. Hiervoor dient echter gewerkt te worden volgens een door de minister vastgestelde gedragscode.

Voor meer informatie over de Flora- en faunawet zie de brochure van het ministerie van LNV: Buiten aan werk¹.

¹ http://www.minlnv.nl/cdlpub/servlet/CDLServlet?p_file_id=14765

3. Werkwijze en inspanning

Tussen 10 september en 28 september is het onderzoeksgebied 't Vaneker te Enschede geïnventariseerd op muizen en reptielen.

3.1. Muizen

Voor het inventariseren van muizen is gebruik gemaakt van levend vallen, van het type Heslinga.

Geïnventariseerd is volgens de door Bergers (1997) beschreven IBN-methode. Deze IBN-methode maakt efficiënt gebruik van tijd en materiaal en geeft een compleet beeld van de voorkomende muizensoorten.

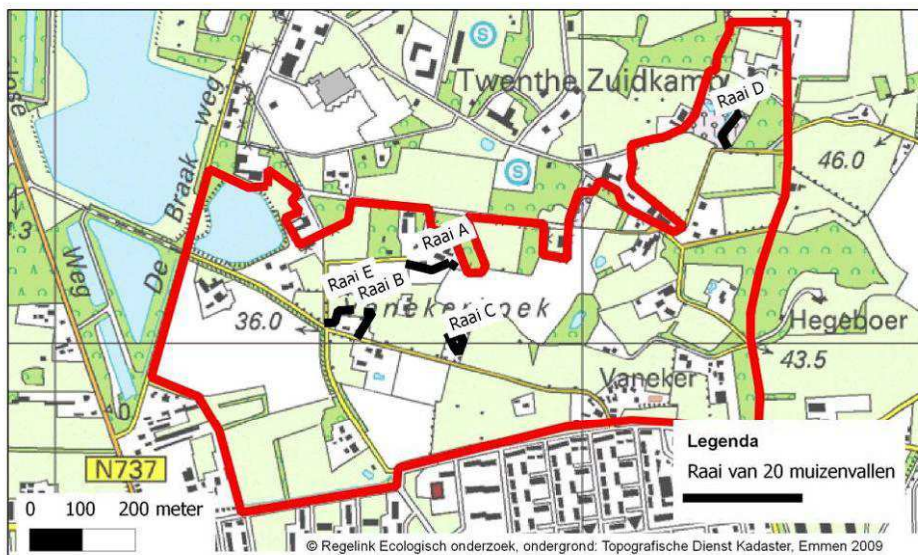
Er is gevangen met 100 muizenvallen, die op iedere vallocatie per twee vallen naast elkaar geplaatst zijn (valparen). De valparen lagen ongeveer tien meter uit elkaar. Deze vallen zijn verdeeld over acht raaien (Figuur 1). Per raai zijn tien valparen geplaatst, dat neerkomt op 20 vallen per raai.

De vallen zijn geplaatst op locaties waar de grootste kans was dat de veldspitsmuis (*Crocidura leucodon*) voor kwam. Het gaat hierbij om vegetatie met polstructuren, enige ruigte en hoogte verschillen.

Op donderdag 10 september zijn de vallen geplaatst. Hierbij waren ze enkel gevuld met hooi en op "safe" gezet. Dit betekend dat muizen de val vrij in- en uit konden lopen en zo doende wennen aan dit nieuw "holletje" in hun territorium.

Op zaterdag 12 september zijn de vallen 's ochtends op scherp gezet. Om de muizen in leven te houden is tevens voedsel in de vallen gedaan. Als vocht zijn wortels gebruikt, tevens is graan en (speciaal voor de spitsmuizen) meelwormen toegevoegd.

Vervolgens zijn vier controles uitgevoerd, namelijk iedere 12 uur. 's ochtends als de zon net op was en 's avonds net na de schemering. In de schemering zijn met name ware muizen extra actief. Op deze manier is ervoor gezorgd dat de muizen zo kort mogelijk in de val verblijven.

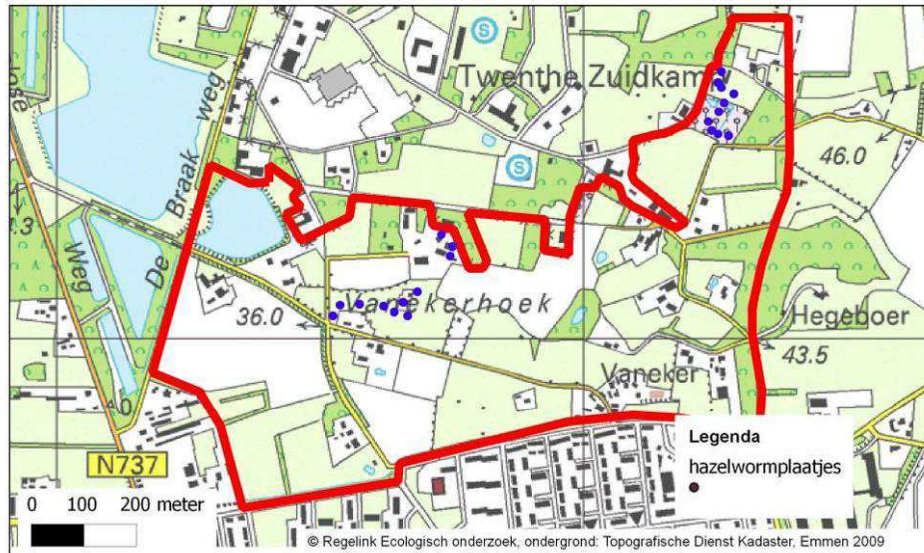
Figuur 1: De locaties van de raaien. De rode omlijning geeft het onderzoeksgebied aan.

3.2. Reptielen

Voor het onderzoek naar de reptielen is gebruik gemaakt van twee methoden. Deze zijn voornamelijk toegespitst op het inventariseren van de hazelworm (*Anguis fragilis*) en de levendbarende hagedis (*Zootoca vivipara*).

Op zaterdag 12 en zondag 13 september zijn binnen het onderzoeksgebied zo veel mogelijk stenen, hout, platen ed. omgekeerd. Het gehele onderzoeksgebied is hierbij uitvoerig onderzocht.

Tevens zijn op vrijdag 25 september 21 hazelwormplaatjes uitgelegd. De locaties zijn weergegeven in figuur 2. Deze plaatjes zijn damwandprofielen met een hoogteverschil van ongeveer 2 centimeter. De afmeting is circa 50 x 50 cm. Deze plaatjes zijn vervolgens vier maal gecontroleerd, namelijk op 25, 26, 27 en 28 september. Op 28 september zijn ze ook weer uit het veld verwijderd. Deze methode is in 2001 beschreven door A. Donker.

Figuur 2: De locaties van de hazelwormplaatjes. De rode omlijning geeft het onderzoeksgebied aan.

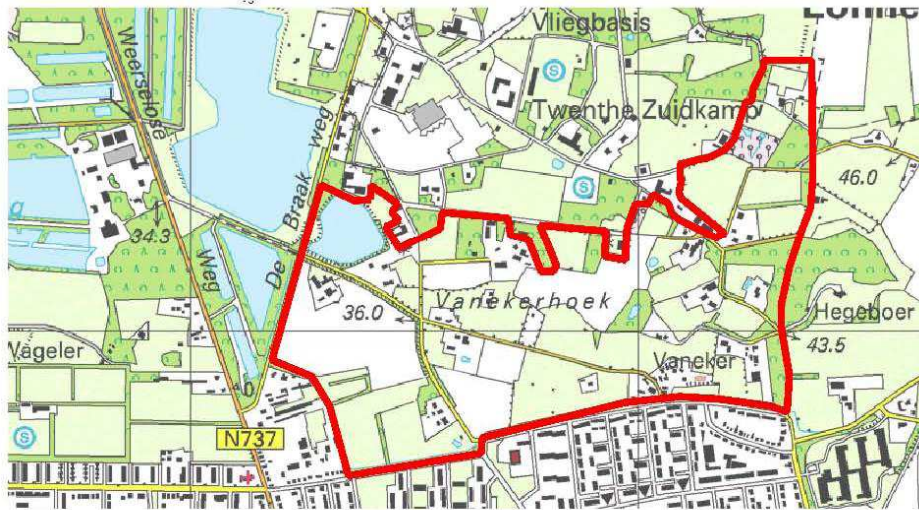
3.3. Volledigheid inventarisatie

Het aantal raaien dat binnen het onderzoeksgebied geplaatst is, is relatief groot. Aangezien de vallen op de meest geschikte locaties geplaatst zijn kan de inventarisatie als volledig beschouwd worden.

Uiteraard blijft de inventarisatie slechts een steekproef in ruimte en in tijd. Derhalve is het mogelijk dat muizensoorten en hazelwormen niet gevangen zijn terwijl deze wel voorkomen.

4. Onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied is gelegen te 't Vaneker te Enschede in de provincie Overijssel. In Figuur 3 is de omlijning van het onderzoeksgebied weergegeven.

Figuur 3: Met rood is de omlijning van het onderzoeksgebied weergegeven.

Het onderzoeksgebied is een kleinschalig landschap, waarin afwisseling van bos, houtsingels, grasland, akker en bebouwing aanwezig is.

Onderstaand zijn de locaties waar de muizen gevangen zijn nader beschreven. De topografische ligging van de raaien is weergegeven op pagina 9.

4.1. Raai A

Raai A was gelegen op een grasland, waar een voormalige loods gelegen was. Het betreft een redelijk afwisselend maar droog grasland met enkele polstructuren.

Figuur 4: Foto van raai A.

4.2. Raai B

Ook raai B is gelegen op de locatie van voormalige bebouwing. Deze locatie was duidelijk vochtiger dan de vorige locatie: er zijn pollen pitrus aanwezig en er is opslag van wilg.

Figuur 5: Foto van Raai B.

4.3. Raai C

Raai C was gelegen op een brandnetel veld in een naaldbosje.

Figuur 6: Raai C was gelegen in een brandnetelveld in het naaldbos.

4.4. Raai D

Gelegen aan de noordrand van het onderzoeksgebied in een boomgaard, met een goed ontwikkelde grasstructuur, onder nadere met riddezuring.

Figuur 7: Raai D was gelegen in een boomgaard.

4.5. Raai E

Gelegen nabij raai B, in een grasland met distels.

Figuur 8: Raai B was gelegen in een grasland met distel.

5. Resultaten

Onderstand worden de resultaten per soortgroep besproken.

5.1. Muizen

Tijdens de inventarisatie zijn 5 soorten muizen waargenomen, namelijk de bosmuis (*Apodemus sylvaticus*), bosspitsmuis spec. (*Sorex araneus / coronatus*), dwergmuis (*Mycromys minutus*), rosse woelmuis (*Clethrionomys glareolus*) en de veldmuis (*Microtus arvalis*). In tabel X zijn de vangsten per raai vallen weergegeven.

Naam	raai A	raai B	raai C	raai D	raai E
Bosmuis		1	3	1	
Bosspitsmuis spec.	8	4	4	5	6
Dwergmuis		1			
Rosse woelmuis			1	1	
Veldmuis		1			

Tabel 1: Per soort het aantal vangsten per raai.

5.2. Reptielen

Tijdens beide inventarisaties naar reptielen zijn geen reptielen waargenomen.

6. Ingreep en toetsing aan de Flora- en faunawet

6.1. Ingreep

De gemeente Enschede is voornemens om in het onderzoeksgebied een villawijk te ontwikkelen. Hiervoor worden villa's gebouwd.

6.2. Toetsing aan de Flora- en faunawet

Aangezien onderhavig onderzoek geen beschermde muizen of reptielen waargenomen zijn kan de ingreep uitgevoerd worden, zonder dat hiervoor een ontheffing of mitigatie dan wel compensatie voor noodzakelijk is.

7. Conclusies en aanbevelingen

Tijdens het onderzoek zijn vijf soort muizen gevangen, namelijk de bosmuis, bosspitsmuis spec., dwergmuis, rosse woelmuis en de veldmuis.

Er zijn geen reptielen waargenomen.

Aangezien er geen beschermde muizen en reptielen waargenomen zijn, is voor deze soortgroepen, geen ontheffing noodzakelijk. Ook het uitvoeren van mitigerende en compenserende maatregelen is niet noodzakelijk.

Echter wordt aanbevolen om toch mitigerende maatregelen te treffen. Dit om een goede invulling te geven aan de zorgplicht van de Flora- en faunawet. Ook niet beschermde soorten worden hierdoor ontzien.

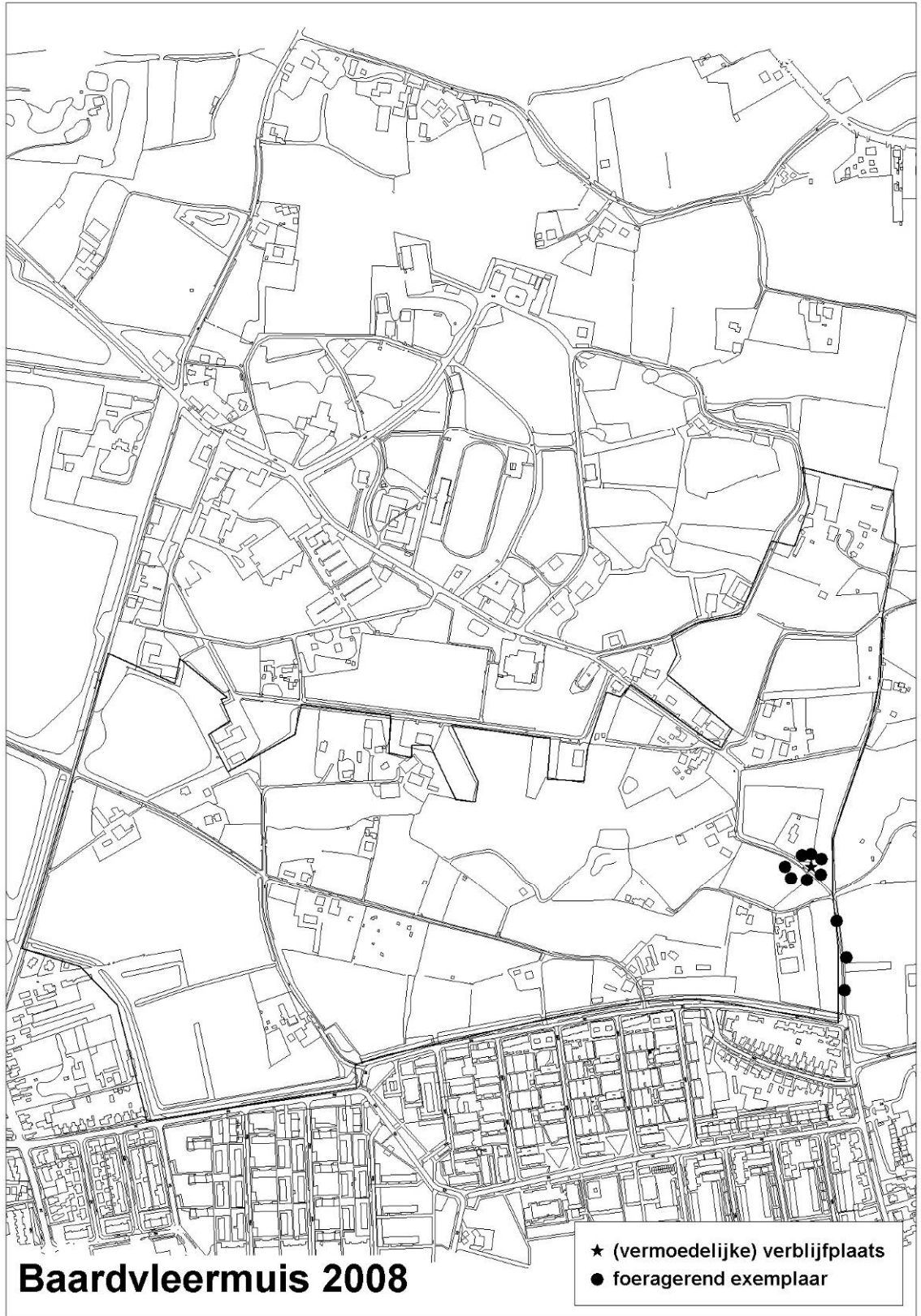
Als mitigerende maatregel wordt aanbevolen om voorafgaand aan de bouw en graafwerkzaamheden alle vegetatie te maaien en het maaisel af te voeren. Zo is er geen dekking mee en zullen de meeste muizen (en reptielen) weg vluchten.

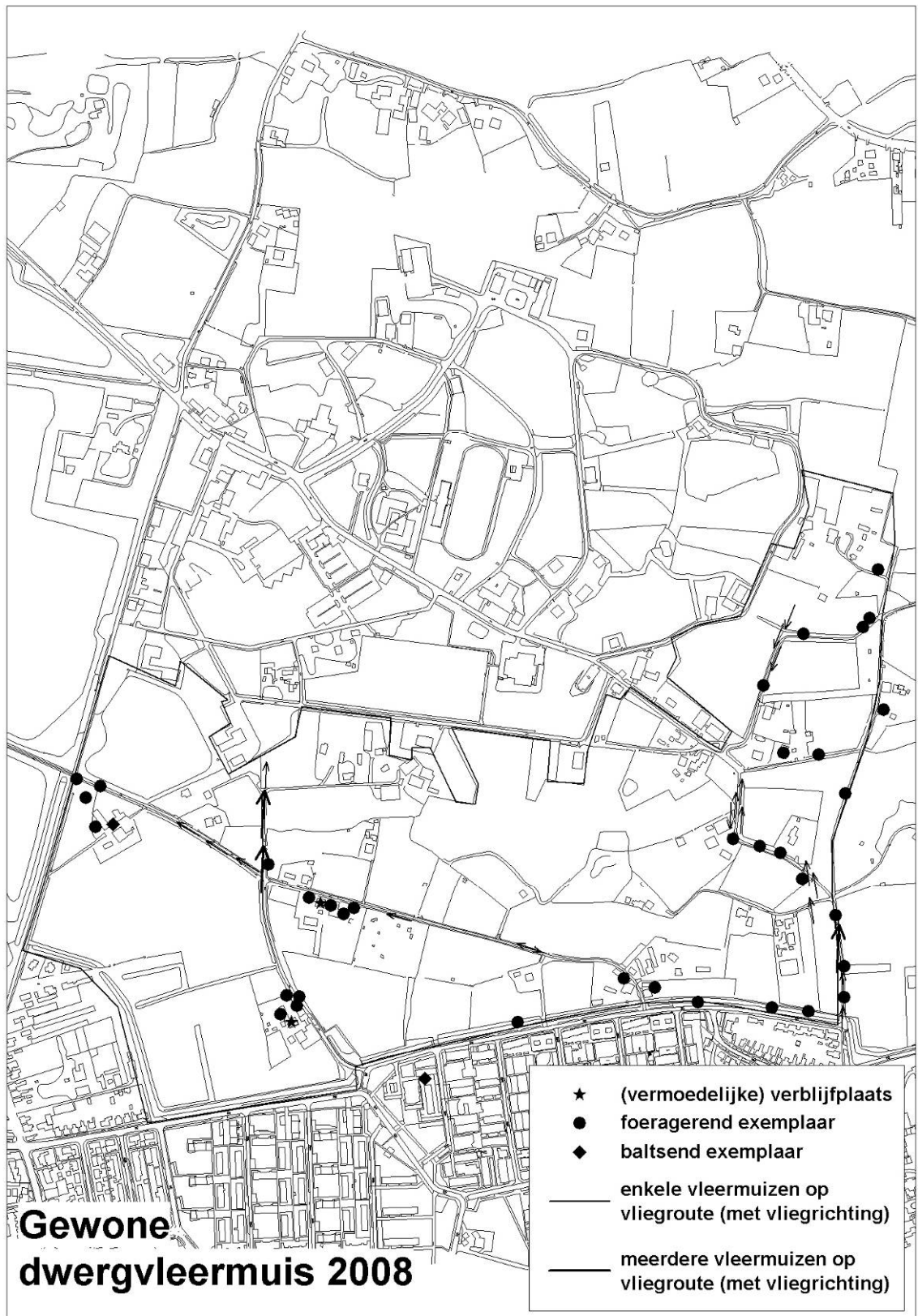
8. Literatuur

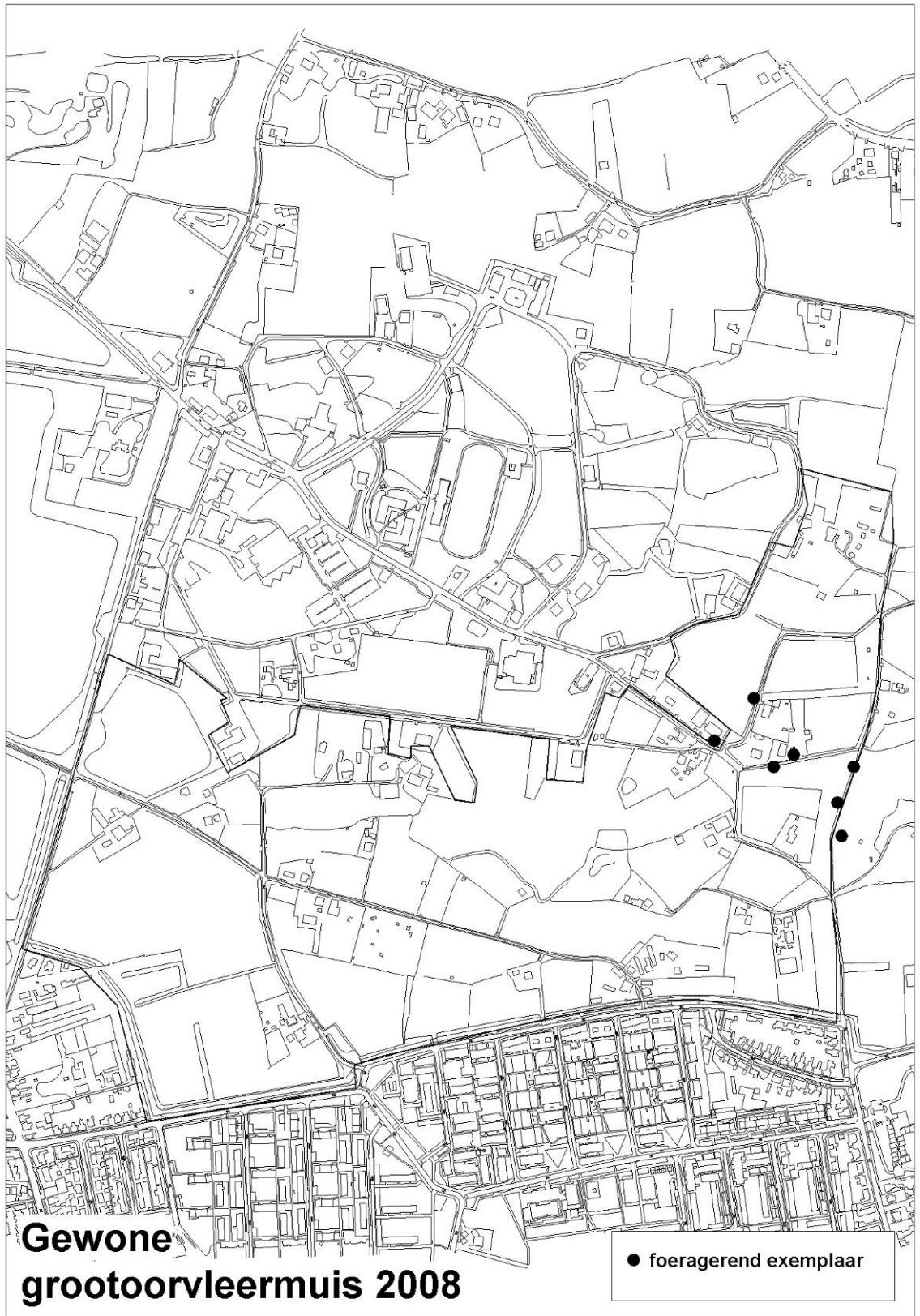
- Bergers, P.J.M., 1997. Kleine zoogdieren inventariseren: het kan efficiënter. *Zoogdier* 8 (3): 3-7.
- Broekhuizen, S. (et al.). 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Utrecht: K.N.N.V.
- Donker, A., 2001. Tellen van reptielen met een nieuwe methode. *De levende natuur* 102 (6): 286-287.
- Heusden, W.R.M., S.J. Vreugdenhil. 2006. Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Utrecht: Dienst Landelijk Gebied.
- Min. LNV. Brochure: Buiten aan het Werk.

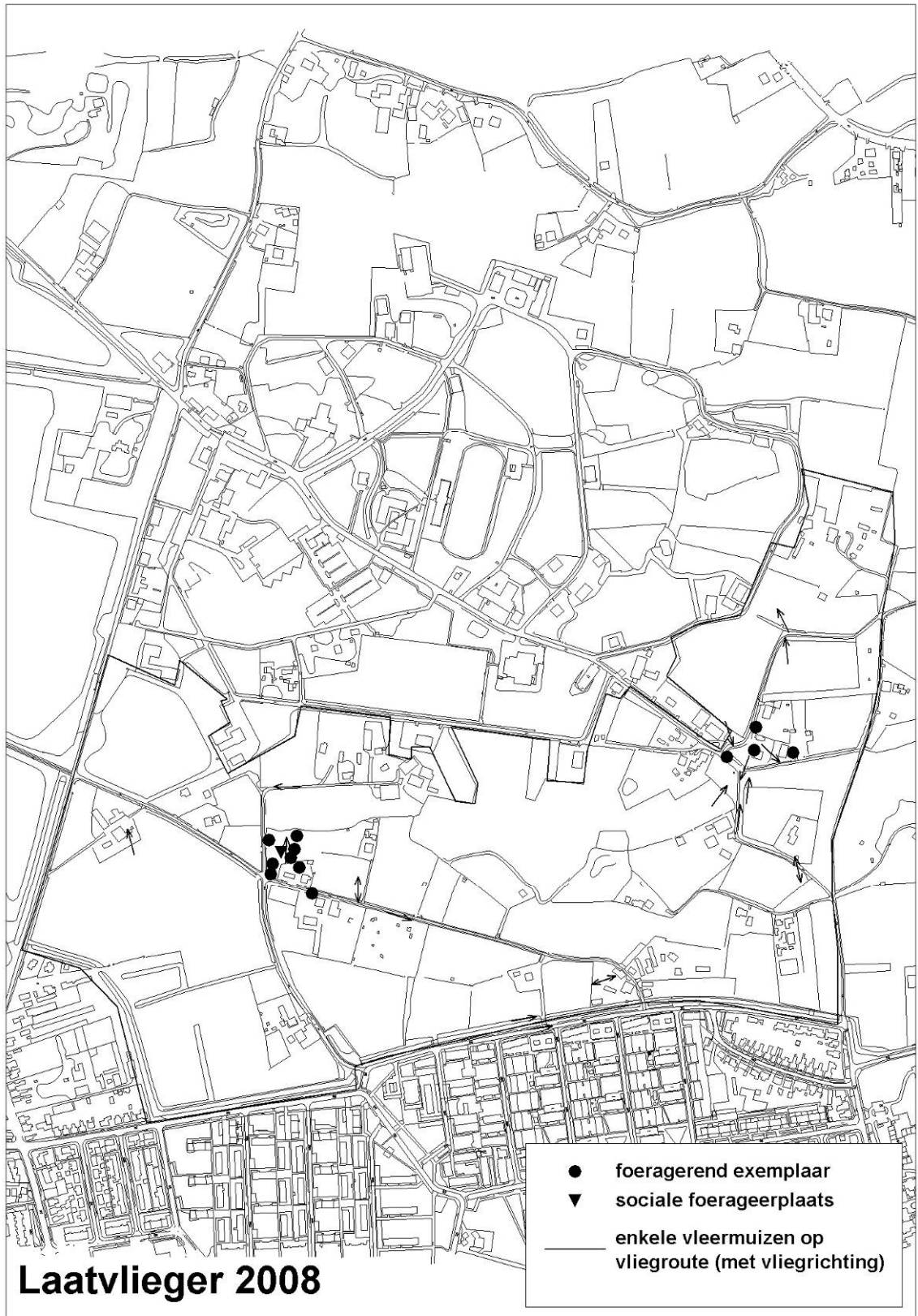

**BIJLAGE 4: VERSPREIDINGSKAARTEN VLEERMUIZEN UIT
2008.**

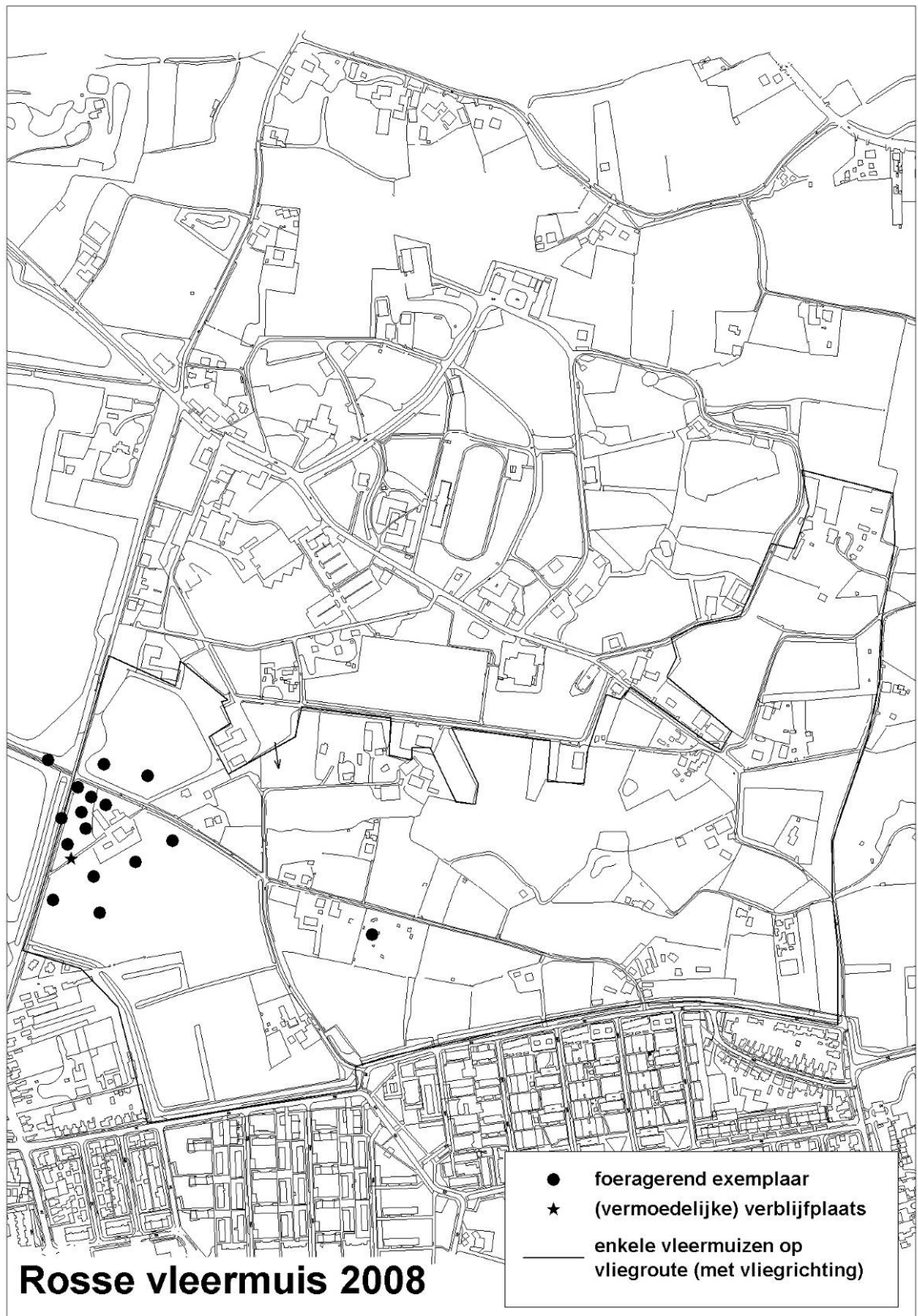

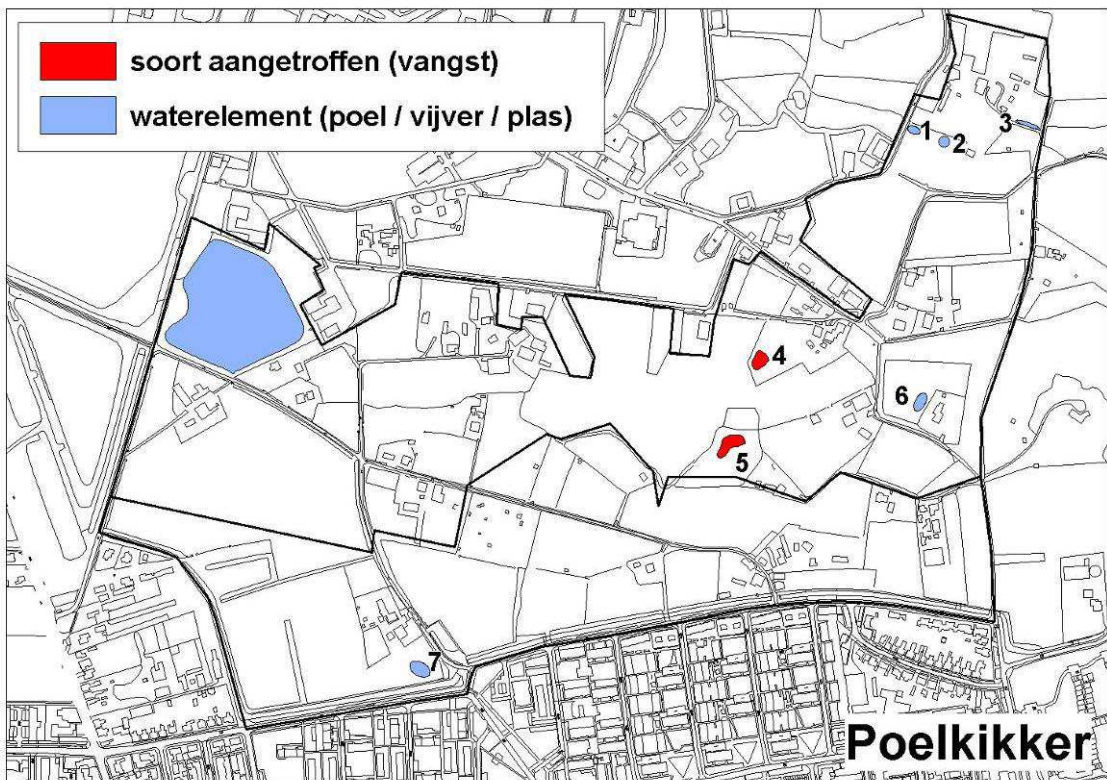
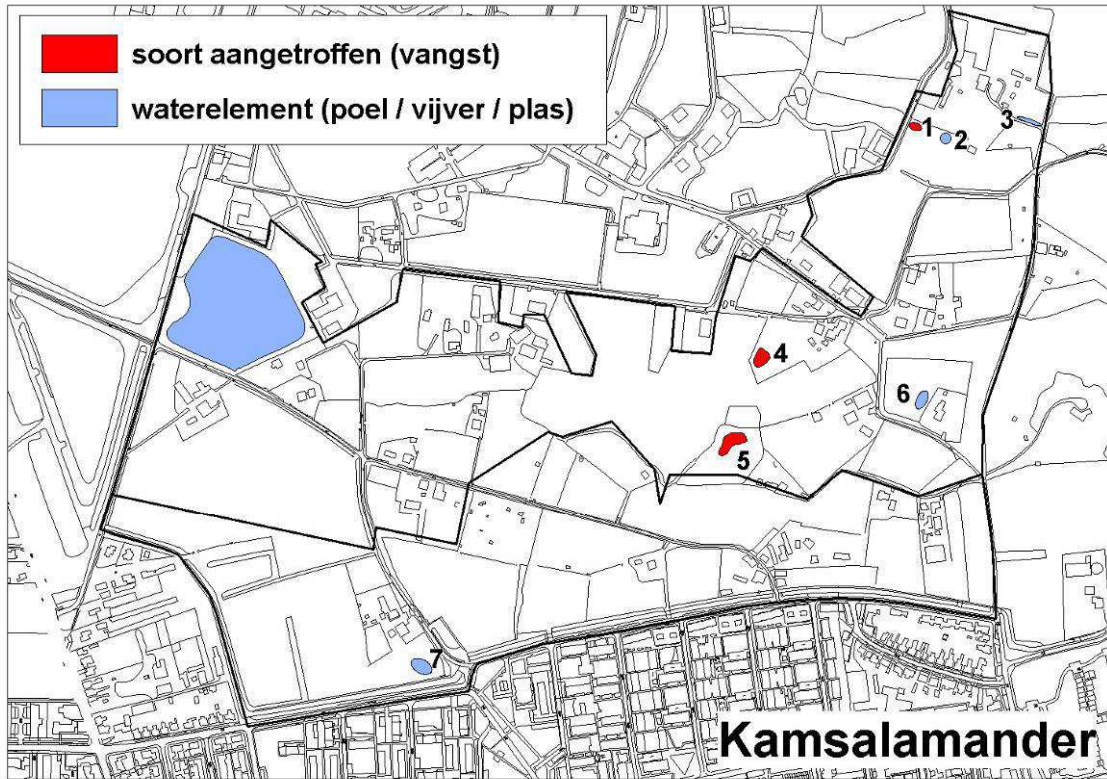

Laatvlieger 2008

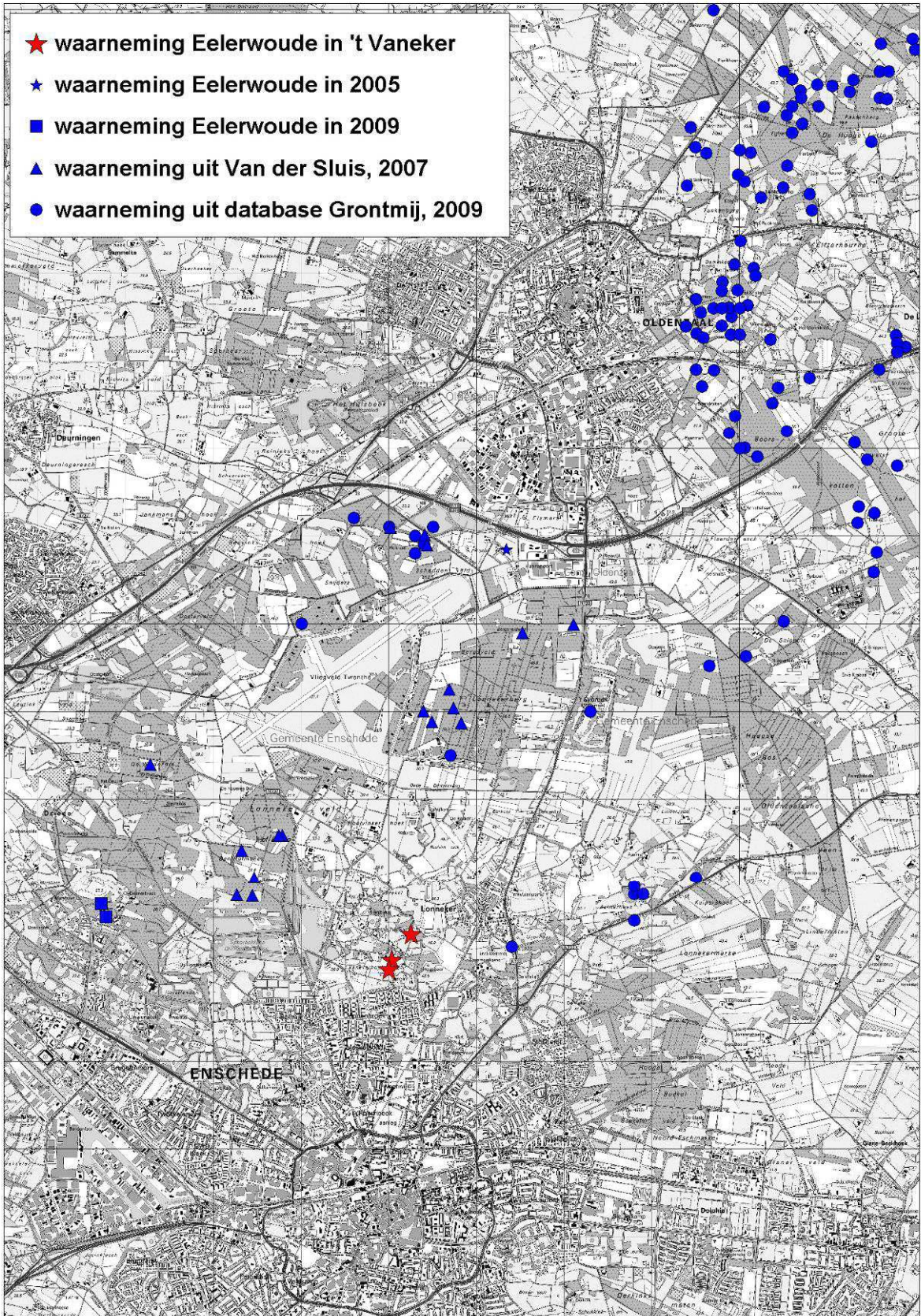
BIJLAGE 5: VERSPREIDINGSKAARTEN AMFIBIEËN IN 2009

BIJLAGE 6: VERSPREIDING VAN KAMSALAMANDER IN DE REGIO TEN NOORDEN VAN ENSCHEDE

(diverse bronnen)

**BIJLAGE 7. RUIMTELIJKE ONDERBOUWING
VRIJSTELLINGSBESLUIT EX. ARTIKEL 19 WRO REALISATIE
BEBOUWING EN INRICHTING ZUIDSCHIL FASE 1 VANEKER**
(Gemeente Enschede, mei 2009)